

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Standardizace sociální práce v poradenství,
edukaci rodičů v rozvodové/rozchodové situaci“,
reg. č.: CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015133

METODIKA

Edukace rodičů v rozchodu/rozvodu

Na zpracování metodiky se podílely

Pavla Poláková

Irena Piskořová

Markéta Nováková

Realizátor projektu

Akademický ústav Karviná, z.ú.

Mírová 1434/27, 735 06 Karviná – Nové Město

IČ: 62331485

telefon: 724 112 344

e-mail: kancelar@akademickyustav.cz

www.akademickyustav.cz

PORADNA SPOLU

Zařízení odborného poradenství pro rodiny s dětmi

telefon: 735 12 18 13

e-mail: poradna@rodicespolu.cz

www.rodicespolu.cz

Rok vydání

2022

Jazyková korektura

Zdeněk Švehla

Grafická úprava a sazba

Studio eMD, s.r.o.

Copyright © 2022 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Všechna práva vyhrazena.

V publikaci jsou použity ilustrace z fotobanky <https://depositphotos.com/>

Jakékoli šíření materiálu je možné jen se souhlasem vydavatele,
organizace Akademický ústav Karviná, z.ú.

Metodika vznikla v rámci projektu
„Standardizace sociální práce v poradenství – edukaci rodičů
v rozvodové/rozchodové situaci“,
reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015133 financovaného z Evropského
sociálního fondu Evropské unie

Metodika, kterou máte před sebou je určena především pracovníkům poradenských zařízení, kteří pracují s rodiči v (po)rozvodové situaci. Tito dobrovolní i nedobrovolní klienti přichází buď s vlastní motivací (sami nebo v páru) nebo na doporučení či nařízení soudu příp. OSPOD. Cílem metodiky je představit časově ohraničenou, na cíl orientovanou intervenci, kterou může poradna rodičům poskytnout.

Popsaný postup práce představuje efektivní formu podpory rodičů. Díky edukativnímu charakteru vymezuje jasná pravidla, vysvětluje potřeby dětí a učí rodiče domlouvat se o důležitých věcech, týkajících se jejich společného dítěte. Zároveň jednoznačně zamezuje pokusům některých rodičů, systém využívat pro svou procesní strategii a zabraňuje také neúčelnému využívání služeb. Pracovníkům v poradenských zařízeních (ať už poskytují poradenství na zákl. pověření k SPOD nebo jako službu v rámci registrovaných sociálních služeb) by měla tato metodika pomoci zefektivnit práci s rodiči, jasně ji časově ohraničit, pojmenovat důležité kompetence, možnosti a limity svých pracovníků a vůči třetím stranám (soud a OSPOD, ale i rodiče) srozumitelně definovat obsah, průběh a možné výsledky této intervence. Takové zpřehlednění interních postupů přispívá k lepšímu plánování služeb, jejich dostupnosti, ale také finančnímu zajištění a umožňuje efektivnější interní evaluaci.

V případě, že je poradenské zařízení jedním ze subjektů zapojených do interdisciplinární spolupráce (cochemská praxe), násobí synergický efekt úspěšnost aplikace této metody práce s rodiči. Edukace rodičů se v rámci spolupráce neomezuje na poskytování služby, ale mění se v proces provázení, kterého se účastní i soud a OSPOD (v roli kolizního opatrovníka) a který významně přispívá ke změně přístupu rodičů k řešení jejich sporu a jejich ochoty nalézt řešení ve prospěch jejich společného dítěte.

Markéta Nováková
zakladatelka Cochem.cz, z.s.

1. Úvod do metodiky edukace	4
2. Cíl metodiky	4
3. Vymezení pojmu edukace a role pracovníka poskytujícího edukaci	4
4. Cíl edukace	5
5. Principy, ze kterých edukace vychází	5
6. Hodnotové ukotvení edukace	6
7. Průběh edukace	6
8. Téma edukace	8
8.1. Rodičovská odpovědnost, povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, rodičovské kompetence	8
8.2. Prožívání a potřeby dítěte v rozpadu soužití rodičů, dopady rodičovského konfliktu na dítě	9
8.3. Tipy pro rodiče, jak s dítětem o situaci rozpadu rodiny hovořit	10
8.4. Možnosti řešení – soudní/mimosoudní	10
8.5. Formy péče o dítě po rozpadu soužití rodičů	11
8.6. Výživné	13
8.7. Čerpání sociálních dávek a dalších výhod spojených s péčí o děti	14
8.8. Průběh opatrovníckého řízení – časový rámec, role jednotlivých subjektů zapojených do řešení	14
8.9. Náležitosti návrhu na úpravu poměrů nezletilých dětí	16
8.10. Zdroje, kde mohou (nejen) rodiče získat další informace	17
8.11. Rodičovský plán a práce s ním	18
9. Výstupy z edukace	19
9.1. Zatímní/trvalá dohoda rodičů o úpravě poměrů dítěte	19
9.2. Zpráva o průběhu spolupráce	20
10. Mlčenlivost	21
11. Možnosti další spolupráce s odborníky, návazné služby	21
12. Příklady práce s rodiči nezletilých dětí po rozpadu soužití	22
12.1. Rodič, který po odchodu partnera zůstal sám s dítětem/děťmi	22
12.2. Neshoda rodičů na záležitosti pro dítě významné	23
13. Seznam použité literatury	25
14. Přílohy	27
č. 1 Vzor návrhu na úpravu péče a výživy k nezletilým dětem	27
č. 2 Vzor dohody o péči a výživě k nezletilým dětem	29
č. 3 Vzor zprávy pro soud/OSPOD	30
č. 4 Leták Edukace rodičů	52
č. 5 Infografika – Rodičovská odpovědnost	54
č. 6 Infografika – Průběh spolupráce	55
č. 7 Prezentace Skupinová edukace rodičů	56
č. 8 Rodičovský plán	68

1. Úvod do metodiky edukace

Rozpad soužití je náročná životní situace. O to náročnější, pokud se týká nejen partnerů, ale i dětí, které se ze vztahu rozcházejících se rodičů narodily. Rozchod rodičů děti zvládnou, pokud ho zvládnou sami rodiče. Záleží tedy zejména na dospělých, jak se se svojí situací vyrovnají.

Mnoha rozcházejícím se partnerům se podaří situaci zvládnout vlastními silami, bez větší intervence úřadů či institucí – rodiče ukončí partnerský vztah a pokračují v rodičovství ke společnému dítěti. Další, zejména ti, kterým se nedaří oddělit partnerství od rodičovství, se stávají, někdy i dlouhodobými, klienty institucí zapojených do rozhodování o úpravě poměrů nezletilých dětí po rozchodu rodičů (orgánů sociálně-právní ochrany dětí a soudů).

Tyto instituce, jejichž úkolem je podpořit rodiče v hledání řešení v nejlepším zájmu jejich dítěte, pak často narážejí na limity své profese, častěji však na nevědomost či neochotu rodičů takové řešení nalézt.

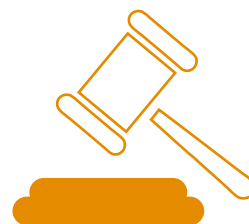
To pak, vedle interdisciplinární spolupráce subjektů (zapojených do řešení situací spojených s rozpadem soužití nezletilých dětí), vedlo ke vzniku nových služeb, které si kladou za cíl efektivně pracovat s rodinami v rozpadu soužití. V praxi se osvědčila **edukace rodičů**. Ta je postavena na myšlence, že by rodiče měli dostat včas, nejlépe před či bezprostředně po rozhodnutí se rozejít, relevantní informace důležité pro to, aby se mohli zorientovat v situaci a učinit vědomá rozhodnutí o nastavení péče o společné děti po rozpadu jejich vztahu.

2. Cíl metodiky

K edukaci lze přistupovat jednak jako ke službě definované touto metodikou, druhak jako k procesu doprovázení rodičů nezletilých dětí OSPODy, soudy, poskytovateli odborné pomoci specifickou životní situací, který rozpad vztahu představuje. **Metodika** slouží jako **výukový a metodický materiál pro pracovníky, kteří poskytují specifickou službu - edukaci rodičů** (nezletilých dětí) v/po rozpadu jejich soužití. **Cílem je zpracovat obsah a formu edukace rodičů**, kteří řeší rozpad vztahu, nastavení péče o děti, popř. se nedokážou po rozchodu dohodnout na záležitosti pro dítě významné.

Metodika je zpracovaná v souladu s právním systémem České republiky, přičemž vychází zejména z:

- Listiny základních lidských práv a svobod
- Úmluvy o právech dítěte
- zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně právní ochraně dětí
- zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

3. Vymezení pojmu edukace a role pracovníka poskytující edukaci

Edukací je myšleno poskytování **odborného psycho-sociálně-právního poradenství rodičům**, kteří řeší situace spojené s rozpadem jejich soužití, zejména nastavení péče o nezletilé děti nebo záležitosti pro dítě významné, na kterých se nedokáží dohodnout. Poskytování informací a reflexí lze vnímat jako proces podpory/ doprovázení rodičů, ve kterém se zapojené instituce snaží rodiče zaměřit na hledání řešení v nejlepším zájmu jejich dítěte, a to jak v rámci soudního řízení, tak i mimosoudního řešení rodičovského konfliktu spojeného s rozpadem jejich soužití.

Edukace rodičů je časově omezená intervence. V průběhu procesu doprovázení rodičů se pak prohlubuje předávaný obsah - od předávání základních (obecných) informací k hledání individuálního řešení situace dané rodiny

Edukace, jako „odborná a specializovaná činnost zaměřená na pomoc lidem v nesnázích krátkodobého i dlouhodobého charakteru, která podporuje klienty v řešení jejich situace...“ (Mikulková 2019), vychází ze znalostí práva, psychologie, sociální práce. Pracovník poskytující edukaci, pak musí mít, vedle odborných vědomostí, i praktické dovednosti. Mezi ně patří komunikační dovednosti a schopnost předat klientovi potřebné informace s respektem, srozumitelně, přijatelným způsobem a s ohledem na jeho aktuální situaci.

Edukace je poskytována v rámci **rodinného práva soukromého, tedy dvěma svéprávným rodičům**, u nichž nejsou v dané době reálné indicie o narušení rodičovských kompetencí. Rodinné právo soukromé se týká výhradně **řízení, ve kterých se upravují poměry nezletilých dětí dvou svéprávných a plně kompetentních rodičů**, typicky řízení upravující poměry nezletilých dětí po rozpadu vztahu jejich rodičů.

Oproti tomu **rodinné právo veřejné je primárně zaměřeno na ochranu dětí**, kde rodiče buď chybí nebo mají **narušené rodičovské kompetence**, typicky rodiče zneužívající návykové látky, soužití rodičů s prvky domácího násilí. V těchto případech se pak využívají jiné metody práce akcentující ochranu ohrožených dětí.

Dle Novotné (2016, s. 43) lze ale za ohrožené považovat i děti „...jejichž rodiče se rozcházejí nebo se již rozešli a svými nepřátelskými postoji vůči sobě navzájem, neústupností v řešení vzájemných vztahů, neochotou ke kompromisu při řešení sporů a nerespektování soudních rozhodnutí dětem vědomě, či nevědomě ubližují“.

Pokud se tedy ani přes poskytnuté intervence nedaří konflikt rodičů zmírnit, dochází k překročení pomyslné hranice mezi rodinným právem soukromým a veřejným.

4. Cíl edukace

Smyslem edukace je včasnou intervencí přispět k deeskalaci rodičovského konfliktu, který rozpad vztahu rodičů (s nezletilými dětmi) zpravidla provází, a tím k eliminaci negativních dopadů rozpadu soužití na děti žijící v těchto rodinách.

Cílem edukace je, aby rodiče po absolvování edukačního procesu byli schopni:

Celý proces edukace se zaměřuje na práci s rodiči

Vychází to z přesvědčení, že jsou to primárně rodiče, kdo rozhodují o budoucím životě svého dítěte. Pouze rodiče dokážou fakticky zajistit naplňování potřeb svého dítěte. Během spolupráce s odborníky jsou rodiče podporováni k vnímání situace perspektivou dětí, k hledání nejlepšího řešení s ohledem na potřeby a zájmy dětí, dostanou potřebné informace, jak situaci dítěte zlepšit.

Zda se těmito doporučeními skutečně budou řídit, je pouze na jejich rozhodnutí. (Ne)schopnost nebo (ne)ochota rodičů činit kroky v zájmu svých dětí, je limitem jakékoliv odborné pomoci. Nejen těch obecných.

Důraz je kladen na důležitou specifickou kompetenci – schopnost provést dítě rozpadem soužití rodičů s co nejmenší újmou. V procesu edukace je pak rodičům poskytnuta podpora při nastavení pravidel komunikace a domlouvání konkrétních záležitostí týkajících se společného dítěte. Mají-li pak být jejich dohody v nejlepším zájmu dítěte, musí mít rodiče nejen dostatek relevantních informací, ale zároveň jim musí být poskytnuta podpora v tom, aby takovou dohodu byli schopni uzavřít.

Edukace cílí na posílení rodičovských kompetencí

Praxe ukazuje, že edukace rodičů je žádoucí nejen pro rodiče v konfliktu, ale i pro ty, kteří se na úpravě péče a výživy o nezletilé děti bezprostředně po rozchodu/rozvodu dohodnou. V těchto případech **může edukace rodičů působit jako prevence vzniku konfliktů při péči o dítě do budoucna.**

5. Principy, ze kterých edukace vychází

Rozpad vztahu rodičů představuje pro všechny zúčastněné – tedy nejen děti, ale i rodiče náročnou životní situaci. Přesto je nezbytné, aby rodiče byli v této velmi náročné situaci pro své dítě, které prožívá tuto pro něj traumatickou zkušenost společně s nimi, oporou.

Dle zakladatele „cochemské praxe“ Jürgena Rudolpha (2009, s. 14) *„Pozice a chování rodičů, formované utrpenými, nebo subjektivně pociťovanými zraněními, zpravidla znemožňují nalézat komunikační rovinu v zájmu dětí. I takto bezmocní rodiče proto potřebují, alespoň v zájmu svých dětí, také podporu, která může spočívat v pomoci odborných profesí, účastnících se na konfliktu, jež rodiče dostane do situace, v níž jsou schopni oddělit svůj partnerský konflikt od rodičovské roviny.“*

Z uvedeného je patrné, že nezbytným předpokladem **dohody**, která má být v zájmu dítěte, je nejen **dostatek informací** o tom, co je pro dítě v rámci řešení situací spojených s rozpadem soužití rodičů dobré a špatné, ale také podpora rodičů tak, aby byli **schopni (ochotni)** nejlepší řešení pro dítě nalézt.

K tomu rodiče potřebují:

1. Transparentnost, férovost a srozumitelnost procesu opatrovnického řízení a přístupu zainteresovaných institucí (soudu, OSPODu, poskytovatelů odborné pomoci).

2. Nezpochybňování obecných rodičovských kompetencí, tzn. schopností každého z rodičů zajistit řádnou péči o své dítě, ze strany zainteresovaných institucí. Pokud tedy rodiče byli do doby rozvodu vnímáni jako **„dost dobří rodiče“** pro výchovu svého dítěte, není důvod v rozpadu soužití předpokládat opak. Úlohou zainteresovaných institucí není „vyrobit“ lepšího rodiče, ale pomoci rodičům dosáhnout mnohdy křehkého příměří vyjádřeného právě dohodou o jejich společném dítěti.

3. Respekt k rodičovské roli obou rodičů, uznání role obou při výchově společného dítěte. To předpokládá odklon od porovnávání rodičů a jejich kompetencí. Je tedy potřeba, aby soud a další zainteresované instituce **přístupovaly k rodičům optikou tzv. nulové hypotézy. Nulová hypotéza**, ze které vychází znalci při hodnocení rodičovských kompetencí, předpokládá, že **výchovné kompetence rodičů jsou pro výchovu daného dítěte dobré a je vhodné, aby se rodiče podíleli na výchově dětí ekvivalentním způsobem**. Není proto důvodné posuzovat a popisovat osobnostní vlastnosti rodičů, jestliže o nich nejsou konkrétní pochyby; dítě potřebuje zažívat rodiče takového, jaký je. V této souvislosti je dobré mít na paměti, že neexistuje exaktní vědecká metoda, která by dokázala srovnat kompetence konkrétních rodičů a říct, zda je na základě takového porovnání v uvozovkách lepším rodičem matka nebo otec. (Ptáček in Brzobohatý, Círbusová, 2015, s. 67).

6. Hodnotové ukotvení edukace

Hodnotové ukotvení edukace reflektuje závěry rodinněprávních symposií pořádaných Justiční akademií.

Závěry, které jsou v souladu s poznatky z oboru psychologie, sociálních prací a teorie práva, na svých webových stránkách zveřejňuje Nejvyšší soud.

Ve vztahu k nastavení péče o děti po rozpadu vztahu rodičů lze jako stěžejní vnímat sympozium na téma střídavé péče (toto téma souvisí s obecným tématem nastavení péče o děti po rozpadu soužití rodičů).

Závěry symposia na toto téma jsou následující:

A) Základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči. Případné narušení vztahu k jednomu z rodičů je jedním z nejzávažnějších následků rozpadu rodiny.

B) Potřebu dítěte mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči po rozpadu jejich svazku zpravidla naplní takové uspořádání poměrů dítěte, při kterém jsou do života dítěte ekvivalentně zapojeni oba rodiče. O tom je vhodné rodiče edukovat.

C) Až na výjimky nemá na duševní zdraví dítěte a jeho další vývoj negativní dopad samotná forma péče, ale především intenzivní konflikt jeho rodičů, zejména ten konflikt, který bezdůvodně směřuje k narušení vazby dítěte k jednomu z nich.

D) Neochota či neschopnost rodičů vzájemně komunikovat, ani jejich partnerský konflikt nejsou a priori kontraindikací střídavé péče. To platí i o nesouhlasu jednoho rodiče se střídavou péčí.

E) Jsou to primárně rodiče, kdo rozhodují o osudu svého dítěte. Stát je povinen v rámci pozitivního závazku na ochranu rodinného života poskytnout rodičům podporu při deeskalaci rodičovského konfliktu a při snaze o nalezení takové úpravy poměrů k jejich dítěti, která bude v jeho nejlepším zájmu.

F) Interdisciplinární spolupráce zúčastněných subjektů (soudy, orgány sociálněprávní ochrany dětí jako opatrovník, poskytovatelé odborné pomoci) se jeví jako vhodná metoda podpory rodičů při řešení věcí rodinného práva soukromého.

G) Při rozhodování o svěření dítěte do péče soud v rámci zákonných kritérií může zohlednit též, jakým způsobem rodiče přistoupili k doporučené a uložené odborné pomoci; zda po ošetření emocí a proběhlé edukaci dokáží lépe zohlednit zájem dítěte; faktické projevy rodičovských kompetencí zaznamenané před soudem, orgánem sociálně-právní ochrany dětí a poskytovateli odborné pomoci; jak rodiče dodržují zatímní dohody, popř. dříve vypracovaný rodičovský plán.

Všechny závěry jsou podrobně odůvodněny, a to i s odkazem na relevantní odbornou literaturu a judikaturu viz.

**3. rodinně právní
sympozium Justiční
akademie na téma
Střídavé péče**
<https://bit.ly/3bKVDrG>

7. Průběh edukace

Edukaci lze pomyslně rozdělit na **základní** (skupinovou, individuální) a **návaznou** (individuální). Toto dělení má smysl zejména tehdy, pokud je základní edukace **poskytována skupinovou formou. V případě, že je od počátku pracováno s jedním rodičovským párem, zcela přirozeně se prolíná základní a návazná edukace.**

Během **základní edukace**, která probíhá **skupinovou formou**, jsou více rodičům či rodičovským párům, popř. dalším osobám, během **cca 90 minut srozumitelnou formou předány obecné informace** o potřebách a prožívání dítěte zasaženého rozpadem vztahu rodičů, dopadech rodičovského konfliktu na dítě, obsahu rodičovské odpovědnosti, průběhu soudního řízení, roli jednotlivých subjektů (orgánu sociálně-právní ochrany dětí, soudu, pomáhajících profesí), formách péče a faktickém dopadu soudního rozhodnutí o formě péče na život rodiny, principech určování výživného viz témata edukace. Po absolvování je rodičům předáno osvědčení o účasti.

Průběh a obsah návazné edukace je pak více individuální, tzn. zaměřený na řešení situace konkrétního rodičovského páru a jejich dětí. **Během návazné edukace**, která následuje po edukaci základní, je (zpravidla) **během dvou** (v případě předcházející základní edukace skupinovou formou) či **tří společných setkání** s jedním rodičovským párem v délce 60–90 minut pracováno na řešení situace dané rodiny.

Obsah předávaných informací závisí na konkrétní situaci rodiny a toho, co aktuálně řeší. **Během spolupráce jsou s rodičovským párem probírány představy budoucího řešení**, a to s ohledem na možnosti rodičů s akcentací naplňování potřeb dětí.

Tam, kde funguje **interdisciplinární spolupráce**, je **dohodnut jasný a transparentní postup** zainteresovaných subjektů (počet setkání, načasování intervence), **rozsah a obsah edukace, poslušnost vstupů jednotlivých subjektů** (OSPODu, soudu, poskytovatelů odborné pomoci), **výstupy ze spolupráce** (dohoda/zpráva o spolupráci rodičů s poskytovatelem odborné pomoci). V praxi to znamená, že každý ze zainteresovaných subjektů ví, v jakém momentu poskytuje edukaci rodičům, ať již v rámci soudního, tak i mimosoudního řešení. Edukace pak má jasně vydefinováno své místo při práci s rodinami v řešení (po)rozchodových/rozvodových situací.

První kontakt poradny s klientem

může proběhnout osobně, telefonicky nebo prostřednictvím e-mailu. Slouží k získání základních informací o klientovi – jméno, příjmení, e-mail, tel. kontakt, a k dohodě termínu 1. osobní konzultace v poradně. Termín lze následně potvrdit e-mailem či SMS. S ohledem na povahu věci je vhodné již během prvního kontaktu klienta motivovat k zapojení obou

rodičů do řešení. Pokud tedy poradnu oslovuje či do poradny přichází jeden z rodičů, je s ním probrána vhodnost přizvání druhého rodiče ke spolupráci. V odůvodněných případech lze rodiči nabídnout přizvání druhého rodiče do spolupráce pracovníkem poradny. Jako vhodná forma se jeví přizvání prostřednictvím e-mailu.

7. Průběh edukace

Průběh prvního edukačního setkání

(zpravidla společného s oběma rodiči)

- ▲ přivítání, vzájemné představení, ocenění rodičů za jejich snahu hledat řešení
- ▲ poučení o mlčenlivosti poskytovatele odborné pomoci a podmínkách, za jakých může být prolomena
- ▲ poskytnutí informací o průběhu odborné pomoci – počet setkání, časový rámec, výstupy ze spolupráce (včetně zprávy o průběhu poskytnuté pomoci)
- ▲ očekávání klientů ve vztahu k poskytované odborné pomoci – vyjasnění „společné zakázky“, tedy toho „s čím by z konzultace/spolupráce chtěli odejít“
- ▲ vyjasnění „společné zakázky“ ve vztahu k soudu/OSPOD
- ▲ ověření, zda rodiče při řešení této situace (rodičovské neshody) již v minulosti odbornou pomoc využili a s jakým výsledkem
- ▲ ověření aktuální situace v rodině – kdy došlo k rozpadu soužití, zda toto akceptováno oběma, zda již došlo k rozestěhování rodičovského páru, pokud ano, jak aktuálně pečují o dítě
- ▲ ověření, zda rodiče informovali dítě o situaci – kdo a jakým způsobem, dotaz, zda mají od dětí informace o tom, co si o situaci a jejím řešení děti myslí
- ▲ pokud rodiče děti o situaci neinformovali – vedení ke vhodným nejlépe společným jasným sdělením směrem k dětem – o situaci rozchodu i výhledu do budoucna (zajištění budoucího bydlení, kontakt s oběma rodiči), předány podpůrné materiály pro děti
- ▲ mapování představ rodičů o řešení situace
- ▲ podpora rodičů při uzavření zatímní dohody o péči (součástí kontakty s oběma rodiči, výživné) s výhledem do příštího setkání s odborným pracovníkem, soudního jednání, případně pomoc při písemném sepsání této dohody
- ▲ předání edukačních materiálů

Průběh prvního/dalších edukačních setkání

(zpravidla společných s oběma rodiči, v odůvodněných případech oddělených s tím, že poslední je vždy společné)

- ▲ edukace rodičů o tématech, viz témata edukace
- ▲ mapování představ budoucích řešení, a to s ohledem na možnosti rodičů a potřeby dítěte
- ▲ identifikace sporných bodů bránících v dohodě, popř. dalších okolností bránících v dohodě (komunikační nesoulad rodičů, nezpracovaný partnerský rozchod)
- ▲ směřování rodičů k hledání smírného řešení
- ▲ podpora rodičů při vypracování rodičovského plánu
- ▲ probrání možností další spolupráce s poskytovatelem odborné pomoci, vyjasnění další „zakázky“, její oddělení od stávající
- ▲ pokud není vydefinována další zakázka – společná/individuální – je spolupráce s klienty ukončena s tím, že jsou klienti informováni o možnostech a podmínkách případné další spolupráce.

Zákonná **definice rodičovské odpovědnosti** je obsažena v § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „*Povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.*“

Rodiče jsou nositeli a vykonavateli rodičovské odpovědnosti jako komplexu rodičovských povinností a práv. Dle občanského zákoníku **náleží rodičovská odpovědnost stejně oběma rodičům** (a to i v případě rozchodu rodičů) a rodiče ji **vykonávají ve vzájemné shodě**. Zbavit či omezit rodiče v jejich rodičovské odpovědnosti, pozastavit výkon rodičovské odpovědnosti může rodiči/rodičům výhradně soud. Při neshodě rodičů pak dle § 877 „*v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče.*“

Výrazem převzetí této odpovědnosti při rozpadu soužití rodičů je schopnost rodičů dohodnout se na budoucím životě dítěte. **Dohoda rodičů o uspořádání poměrů dítěte po rozpadu jejich soužití vychází zejména z toho, že si uvědomují nezastupitelnost obou rodičů při výchově svých dětí, že se plně respektují ve svých rodičovských rolích a že si uvědomují nezbytnost společné komunikace založené na vstřícnosti a vzájemném respektu, neboť to představuje nezbytnou podmínku pro zdravý vývoj jejich dětí.**

Svoji komunikaci ohledně dětí vedou nekonfliktně a vždy se snaží nalézt smírné řešení, které bude výsledkem jejich vzájemné dohody.

Součástí rodičovské odpovědnosti (v situaci rozpadu soužití rodičů) **je i informování dítěte o závažných skutečnostech, které se ho v souvislosti s rozpadem jejich soužití týkají.** Rodiče by tak měli dítěti dát potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit. Rodiče by měli názoru dítěte věnovat patřičnou pozornost a vzít jeho názor při rozhodování v úvahu. Tato povinnost rodičů, sdělit dítěti všechny závažné informace, které se dotýkají jeho osoby, je upravena v § 875 občanského zákoníku, který říká: „*před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit. Názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.*“ Výjimkou jsou situace, kdy názor dítěte nelze vyslovit vzhledem k věku nebo vzhledem k nedostatečné schopnosti s přijatými informacemi adekvátně naložit. Neznamená to však, že rodiče činí dítě za budoucí úpravu péče zodpovědné. Tato zodpovědnost vždy náleží rodičům. Je tedy potřeba, aby se rodiče na péči a dalších věcech pro dítě významné dohodli. Ve svém rozhodnutí pak zohlednili nejen své možnosti a přání, ale zejména potřeby a přání svého dítěte.

Jak již bylo uvedeno výše, není důvod v rozpadu soužití zpochybňovat obecné **rodičovské kompetence**, tzn. schopnost rodičů řádnou péči o své dítě zajistit. Jako důležitá se pak v rozpadu soužití rodičů jeví speciální kompetence rodičů, a to schopnost provést děti rozpadem jejich soužití s co nejmenší újmou.

8. Témata edukace

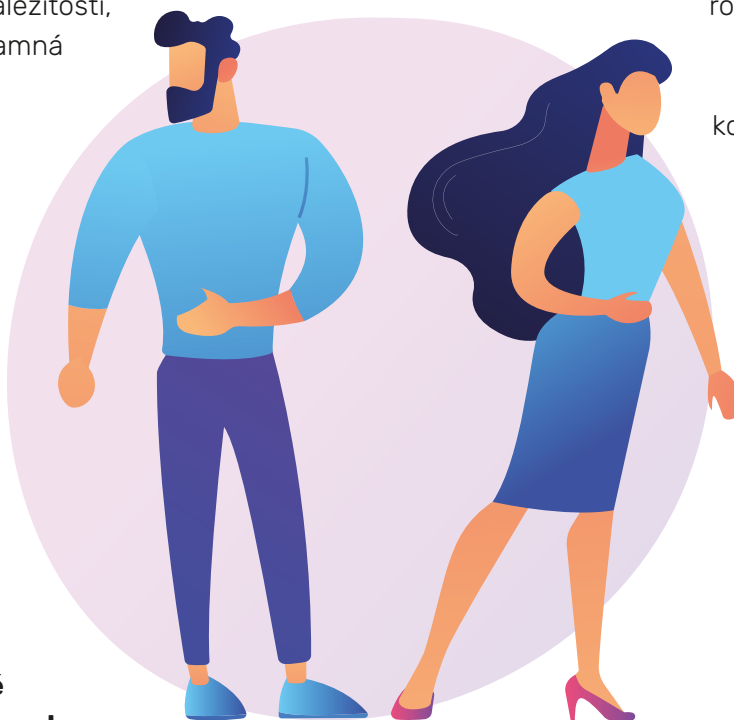
„Chceme po rodičích, aby projevili speciální rodičovskou kompetenci, tj. aby dokázali provést dítě rozpadem jejich vztahu s minimální újmou; aby dokázali oddělit svou rodičovskou roli od partnerství. Není to totiž forma péče, nýbrž konflikt rodičů, co se negativně promítá do života jejich dítěte. Budou-li rodiče nezletilého dítěte v intenzivním konfliktu, žádné soudní rozhodnutí nezajistí, aby dítě dobře prospívalo.“ (Polák, Poláková, 2018, s. 13).

Pokud se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná (obdobně na péči, kontaktech atd.), **nedohodnou, rozhodne na návrh jednoho z rodičů soud**; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče. **Tuto „nedohodu“ lze však vnímat jako selhání rodičů a znamená, že rodiče nejsou schopni plně přijmout svoji rodičovskou odpovědnost a náležitě ji vykonávat.**

Za obdobné „selhání“ lze považovat i to, pokud jeden z rodičů brání dítěti v kontaktu s druhým rodičem. Brání-li rodič druhému v kontaktu s dítětem, je takové chování důvodem pro intervenci OSPOD, popř. může být důvodem pro nové rozhodnutí soudu o úpravu péče o nezletilé děti. „Bránící rodič“ nebo rodič, který není ochoten se dohodnout, je pak zainteresovanými institucemi považován za méně kompetentního rodiče. V podrobnostech lze ve vztahu k tomuto

tématu odkázat na závěry 1. rodinně-právního sympozia pořádaného Justiční akademií.

Někdy se v souvislosti s chováním rodiče, který brání druhému rodiči v péči o dítě, užívá termínu **rodičovská obstrukce**. Ta představuje **soubor názorů a vzorců chování, které brání větší angažovanosti druhého rodiče v péči o děti**.

Rodič, jenž v souvislosti s rozvodem či rozchodem zažívá pocity nepřátelství, zranění a hněvu, často brání kontaktu druhého rodiče s dítětem (srovnej Oldřich Matoušek a kol., Děti a rodiče v rozvodu, Portál s.r.o., 2015, s. 40).

Ze soudní praxe i z medializovaných případů lze vyznat různé projevy rodičovských obstrukcí.

Nejčastěji se jedná o zpochybňování rodičovských kompetencí (např. neumí vařit, prát, málo obléká dítě...), nepravdivá nařčení z agresivního chování (vůči druhému rodiči či dětem) či sexuálního zneužívání dětí, nepředávání dítěte ke styku s odkazem na nepříznivý zdravotní stav, nařčení, že dětem se před či po styku s rodičem zhoršuje zdravotní stav apod.

Rodičovská obstrukce je pak ve vztahu k soudu, popř. OSPOD často doprovázená agresivní procesní strategií, jako jsou námitky podjatosti, stížnosti.

8. Témata edukace

8.2.

Prožívání a potřeby dítěte v rozpadu soužití rodičů, dopady rodičovského konfliktu na dítě

„Základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči. Případné narušení vztahu k jednomu z rodičů je jedním z nejzávažnějších následků rozpadu rodiny.“

zdroj 1. rodinněprávní symposium JA.

Cílem edukace je rodiče podpořit v nalezení řešení akcentující potřeby dětí včetně potřeby **mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči**, a to i po rozpadu jejich vztahu. Pro rozvíjení vzájemných vztahů dítěte s rodičem je zásadní, aby byl rodič dítěti emočně a fyzicky dostupný. Roli hraje i věk dítěte, kdy vzájemné vztahy nejmenších dětí s rodiči se budují prostřednictvím fyzické péče, u starších dětí pak prostřednictvím společných zážitků a u nejstarších dětí díky vzájemnému sdílení (Pémová, Ptáček, Sdílené rodičovství).

Na pozadí narušení vztahu dítěte s jedním nebo oběma rodiči (po rozpadu vztahu rodičů) je vlekloucí se **rodičovský konflikt**. Pro dítě je velmi náročné žít mezi dvěma znepřátelenými tábory – otcem a matkou. Často tak dítě nemá na výběr a zcela přirozeně přilne k jednomu z nich, zpravidla k tomu, který o něho pečuje převážně.

K tomu, aby dítě mohlo rozvíjet vztah s oběma rodiči, potřebuje, aby jeho rodiče zvládli svůj konflikt a umožnili mu „dovolený“ vztah k druhému z rodičů.

„Z dostupné odborné literatury zcela bezpochybně plyne, že omezení styku s jedním z rodičů nebo dokonce jeho vyloučení z výchovy, byť dočasné, má v situaci rozpadu rodiny, z hlediska dalšího vývoje dítěte a jeho budoucího života, nejvíce negativní a v některých případech i devastující následky. Nepřítomnost jednoho rodiče ve výchově je sama o sobě rizikovým faktorem

pro další negativní jevy, jako jsou zanedbávání, týrání, ale též zvyšuje riziko budoucí sociální maladaptace atp.

Rozpad rodiny je konsensuálně hodnocen jako situace s vysoce traumatickým potenciálem, který může mít negativní a komplexní dopad na duševní stav dítěte i jeho vývoj. Přesto lze rodičům i dítěti u řady obtíží – např. adaptační obtíže, zvýšená depresivita, neurotické obtíže atp. nabídnout konkrétní a efektivní pomoc.

Toto se ovšem nevztahuje na narušený vztah dítěte k jednomu z rodičů, zvláště v situaci intenzivního rodičovského konfliktu. V těchto případech nejsou známy efektivní programy nápravy těchto vztahů a většina pokusů o terapii je v praxi i v dostupných studiích neefektivní. Narušený vztah k jednomu (nebo event. oběma rodičům) přitom může velmi vážně ovlivnit nejen aktuální psychický stav dítěte, ale též i jeho další vývoj a dospělý život – ve smyslu zvýšeného výskytu duševních potíží, problémů se sociální adaptací, navazováním vztahů a schopností udržet funkční vztah a rodinu atp. V tomto smyslu je nezbytné možnému narušování vztahu mezi dítětem a rodičem předcházet již od samého začátku rozpadu rodiny. Přičemž jedinou možnou prevencí je vytváření ekvivalentních možností rozvoje vztahu dítěte a rodiče.“

čerpáno z 1. rodinněprávního symposia JA

8. Témata edukace

Pro dítě tak není riziková forma péče po rozpadu soužití rodičů sama o sobě, ale rodičovský konflikt, který rozpad soužití rodičů provází. Rodičovské konflikty, kterým jsou děti vystavovány, ohrožují jejich zdravý vývoj, a to bez ohledu na jejich věk. Dopad nemusí být patrný okamžitě, ale ke změnám v chování dítěte může dojít s určitým časovým odstupem. Pokud rodičovský konflikt pokračuje i po rozchodu rodičů, dítě tímto velmi trpí. (Matějček, Dytrych, 1994).

„Ne každý rodič je schopen či spíše ochoten dítěti naslouchat, a být mu tak pomocníkem v těžké životní situaci, jakou rozpad vztahu otce a matky bezesporu představuje. Pokud se rodičům nepodaří oddělit svůj partnerský konflikt od rodičovství, dochází nejen k bezprostředním změnám v chování a prožívání dítěte, ale také k dlouhodobému ovlivnění jeho zdravého tělesného, duševního i sociálního vývoje.

Dítě v reakci na konflikt rodičů zapojuje obranné mechanismy, jež tlumí psychickou bolest, stává se méně vnímavým k prožitkům svým i druhých. Může cítit velkou zlost, reagovat zvýšenou

plačtivostí, negativismem, ztíženou koncentrací, pomočováním, nočními děsy. V situaci, kdy je dítě vtahováno do bojů otce a matky, je ochuzeno o možnost vnímat sama sebe jako zdroj radosti svých rodičů. Přichází tedy o významný zdroj vlastního pozitivního sebehodnocení a naopak se u něj mohou projevit psychosomatické obtíže, jako jsou bolesti hlavy a břicha, nesoustředěnost, nervozita, podráždění. Může dojít ke zhoršení prospěchu ve škole.

V období puberty a adolescence se stává problematickou zdravá separace od rodiny – dítě může mít obtíže v navazování kvalitních vrstevnických vztahů, inklinuje k rizikovému chování, nerespektování autorit, či se naopak uzavírá do svého vlastního světa, stává se osamělým, izolovaným. Následně pak může mít obtíže při vytváření vlastní identity a hledání místa v životě. Zažívá pocity prázdnoty, má problémy v partnerském životě, problematicky zvládá řešení každodenních i náročnějších životních situací.“

čerpáno z letáku interdisciplinárního týmu Nový Jičín

Leták OS Nový Jičín
<https://bit.ly/3QZHvuf>

8. Témata edukace

8.3.

Tipy pro rodiče, jak s dítětem o situaci hovořit

Jedním z důležitých témat edukace je **informování dítěte o situaci rozchodu rodičů.**

Mnoho rodičů neví, jak s dítětem o situaci rozpadu soužití hovořit. Z rozhovoru mají obavy a odkládají ho s odůvodněním, že takto je to pro dítě „lepší“, popř. že dítě z toho nemá rozum, a je tedy na toto sdělení čas. Často podlehnou mylnému dojmu, že dítě nevnímá napjatou situaci mezi rodiči. Pokud ale děti nemají o situaci informace a neví, co se děje, tím více je pro ně situace náročná.

Nedílnou součástí edukace je tak podpora rodičů v tom, aby zvládli vhodným způsobem dítě informovat. S dětmi je potřeba otevřeně hovořit o rozchodu a budoucí perspektivě, a to tehdy, kdy již mezi rodiči rozhodnutí o rozchodu padlo. Měli by to být rodiče, nejlépe **společně** najednou, kteří své dítě vhodným způsobem seznámí s tím, že se budou rozvádět/rozcházet a co to pro ně všechny bude znamenat. S tím, jak budou rodinné vztahy fungovat v budoucnu, zda a jaké změny se dotknou jejich bydliště, docházky do školských zařízení a kroužků, vztahů s dalšími rodinnými příslušníky a kamarády, popř. dalších pro dítě důležitých věcí. V případě, že společného sdělení rodiče nejsou schopni, pak je možno, aby s dítětem hovořil každý sám, popřípadě sdělení šlo ze strany toho rodiče, který to dokáže dítěti předat vhodným způsobem, a nemusí to být

iniciátor rozvodu. Mezi rodiči by měla být **shoda ohledně informací**, které by od nich dítě mělo v souvislosti s rozpadem jejich vztahu obdržet. Důležité je, aby rodiče před dítětem deklarovali shodu na rozchodu, jinak hrozí riziko, že dítě začne z rozchodu vinit jednoho z nich. To pak může narušit vztah mezi dítětem a rodičem, který je vnímán jako iniciátor rozchodu.

Odborný pracovník může rodičům během edukace předat obecné zásady, jak s dítětem o rozchodu hovořit. Důležité je, aby **mluvili klidně, zajistili si dostatečný časový prostor na sdělení, zbytečně dítěti nesdělovali příčiny a viníka rozchodu. Na dotazy dítěte musí rodiče reagovat klidně, odpovídat pravdivě** (ale ne vždy musí mít dospělí již na všechno odpověď, a tak i neví, může být odpovědí) **a upřímně** (včetně toho, zda jeden z rodičů má již nového partnera). Stejně tak je důležité situaci nezlehčovat (každý druhý se rozvádí, je to normální), ale na druhou stranu dítě zbytečně nestrašit. Rodič by se měl snažit otevřeně pojmenovat své pocity a dát prostor k pojmenování svých pocitů i dítěti. V této souvislosti lze klientům předat podpůrný materiál pro děti, např. z časopisu Raketa č. 16.

Příklad sdělení dítěti

„přestali jsme si rozumět, nechceme se hádat, a tak jsme se domluvili, že se rozvedeme/rozejdeme, ...samozřejmě tě máme oba moc rádi, proto jsme se domluvili na tom, že až se táta/máma odstěhuje do nového bytu, tak budeš část doby trávit se mnou a část s tátou/mámou...“

8. Témata edukace

8.4.

Možnosti řešení – soudní/mimosoudní

Jak bylo již uvedeno, řešení situace spojené s rozpadem soužití sezdáných či nesezdaných párů s nezletilými dětmi mohou být odlišná.

U nesezdaných rodičů zákon nevyžaduje, aby si upravili poměry nezletilých dětí prostřednictvím soudu. Ačkoliv se vždy preferuje dohoda rodičů, u sezdáných párů je soudní schválení této dohody nezbytným předpokladem pro rozvod manželství. Ze zákona tedy vyplývá, že manželé – rodiče nezletilých dětí – musí před tím, než se rozvedou, vyřešit situaci svých nezletilých dětí. Naproti tomu nesezdaná soužití s nezletilými dětmi mohou svoji situaci řešit bez intervence státu – soudu a orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Toto se také zpravidla děje, pokud jsou rodiče schopni se na poměrech svých dětí dohodnout.

K soudnímu řešení rozpadu vztahu nesezdaných párů s nezletilými dětmi pak zpravidla dochází, pokud rodiče shodu na nastavení péče nenajdou. Někdy jsou nesezdané páry k soudní úpravě vyzývány úřady práce. To se děje za situace, kdy rodiče nebo jeden z rodičů žádá o výplatu sociálních dávek. Ačkoliv jsou úřady práce, které dávky hmotné nouze a státní sociální podpory vyplácejí, vedeny k akceptaci mimosoudních dohod rodičů, v tomto případě zejména dohody týkající se výše výživného, stále dochází v rámci České republiky k situacím, kdy právě úřady práce vyzývají rodiče k řešení situace primárně soudní cestou.

Děje se tak i přesto, že jsou úřady práce k akceptaci mimosoudních dohod vedeny, viz např. přípis Úřadu

práce České republiky, Krajské pobočky v Ostravě z roku 2017 (č.j. ÚPČR-OT-2017/104865) ohledně poskytnutí informací ve věci příjmu rozhodného pro přiznání dávky dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.

Dle tohoto přípisu je výši výživného možno prokázat rozhodnutím soudu nebo uzavřenou dohodou rodičů. „*Stanovenou výši výživného je možné prokázat výše uvedeným rozhodnutím soudu nebo uzavřenou dohodou mezi rodiči nezletilého dítěte, a to bez ohledu na to, zda tato dohoda byla schválena soudem, či nikoliv. Pokud rodiče mezi sebou nemají uzavřenou žádnou dohodu, doporučí jim zaměstnanec Úřadu práce ČR sepsat dohodu o výživném, či se v této věci obrátit na soud. Vždy však platí, že v rámci dávek státní sociální podpory se přihlíží ke skutečně přijatému, neboli uhrazenému výživnému, pokud se liší od toho stanoveného. V případě, kdy se zaměstnanci Úřadu práce ČR zdá výše dohodnutého výživného nepřiměřená, může rodiči doporučit, aby požádal o změnu výše výživného. Dále mu může doporučit obrátit se s žádostí o pomoc na neziskový sektor (občanské poradny), případně na oddělení sociálně právní ochrany dětí, které mohou rodičům napomoci dospět k dohodě o výživném.*“

Ačkoliv jsou rodiče v průběhu edukace vedeni k podpoře smírných řešení – tzn. dohod rodičů ať již v rámci probíhajících soudních řízení (nezbytných pro rozvod), tak i v rámci mimosoudního řešení, je potřeba upozornit

na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 20 Cdo 380/2016. Podle tohoto rozhodnutí *„jestliže soud schválí dohodu rodičů o výživném pro nezletilé dítě, nelze tuto dohodu účinně měnit jinak než rozhodnutím soudu, tj. rozsudkem, kterým soud určí novou výši výživného, nebo rozsudkem, jímž soud schválí novou dohodu o výši výživného“* (srov. § 99 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do 31. 12. 2013).

Byť se uvedené rozhodnutí vztahuje na ustanovení dřívějšího zákona o rodině, je nutno ho vzhledem k podobnosti se stávající právní úpravou aplikovat i na případy rozhodnuté podle občanského zákoníku. Rozhodnutí sice výslovně zmiňuje problematiku výživného, lze jej však vyložit tak, že dopadá na všechny dohody rodičů, které jsou soudem schváleny, tzn. i dohody o péči či styku. Jestliže tedy soud schválí dohodu rodičů o péči a styku, nelze tuto dohodu měnit jinak než rozhodnutím soudu.

8.5.

Formy péče o dítě po rozpadu soužití rodičů a jejich faktické naplňování, výživné, možnosti čerpání sociálních dávek a dalších výhod v návaznosti na formu péče

Při rozchodu rodičů je potřeba, aby se rodiče dohodli na poměrech svého dítěte – zejména na péči a výživě. Vždy je preferovaná dohoda rodičů před autoritativním rozhodnutím soudu, nicméně v případě, že se jedná o manželství, je ze zákona před rozvodem manželství obligatorní úprava péče a výživy k nezletilým dětem prostřednictvím soudu, a to i v případě, že se rodiče na tomto dohodnou.

Ustanovení občanského zákoníku, viz níže, pak upravují péči o dítě v případě rozpadu soužití rodičů:

§ 888

Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže; soud může také určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit. Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.

§ 889

Rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se musí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje. Brání-li rodič, který má dítě v péči, bezdůvodně trvale či opakovaně druhému rodiči ve styku s dítětem, je takové chování důvodem pro nové rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči.

§ 890

Rodiče jsou povinni si vzájemně sdělit vše podstatné, co se týká dítěte a jeho zájmů.

§ 891

(1) *Rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se spolu dohodnou, jak se rodič, který dítě v péči nemá, bude s dítětem stýkat. Nedohodnou-li se rodiče, nebo vyžaduje-li to zájem na výchově dítěte a poměry v rodině, soud styk rodiče s dítětem upraví. V odůvodněných případech může soud určit místo styku rodiče s dítětem.*

(2) *Je-li to nutné v zájmu dítěte, soud omezí právo rodiče osobně se stýkat s dítětem, anebo tento styk i zakáže.*

§ 906

(1) *Má-li být rozhodnuto o rozvodu manželství rodičů dítěte, soud nejprve určí, jak bude každý z rodičů napříště o dítě pečovat, a to s uvážením zájmu dítěte; s tímto zřetelem se od souhlasného stanoviska rodičů soud odchýlí jen tehdy, vyžaduje-li to zájem dítěte. Soud vezme v úvahu nejen vztah dítěte ke každému z rodičů, ale také jeho vztah k sourozencům, popřípadě i k prarodičům.*

(2) *Soud může rozhodnout i tak, že schválí dohodu rodičů, ledaže je zřejmé, že dohodnutý způsob výkonu rodičovské odpovědnosti není v souladu se zájmem dítěte.*

Dle § 907 občanského zákoníku může soud

(1) *...svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě*

svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.

(2) Při rozhodování o svěření do péče soud rozhoduje tak, aby rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte. Soud přitom bere ohled na osobnost dítěte, zejména na jeho vlohly a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám. Soud vezme vždy v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje.

(3) Soud při rozhodování o svěření dítěte do péče dbá rovněž na právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, na právo druhého rodiče, jemuž dítě nebude svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti, dále soud bere zřetel rovněž ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem.

Svěření dítěte do **společné péče rodičů** je podmíněno souhlasem obou rodičů. Společnou péčí je myšlena taková forma péče, kdy jsou do běžných záležitostí dítěte zapojeni oba rodiče. Dohoda na společné péči předpokládá schopnost rodičů se na záležitostech dítěte domlouvat dle potřeby. Ačkoliv dle původní judikatury vyžadovalo svěření dítěte do společné péče rodičů jejich společné bydliště, aktuálně je pro svěření dítěte do společné péče primární nikoliv společné bydliště rodičů, ale schopnost a ochota rodičů se na péči o dítě podílet a domlouvat se, a to včetně domluvy na hrazení potřeb nezletilého dítěte. Funkční se pak jeví, aby si rodiče zvažující společnou péči o dítě, podmínky společné péče upravili podrobněji, nejlépe formou rodičovského plánu.

Ukazuje se totiž, že rodiče často na počátku nemají reálnou či shodnou představu o tom, co vlastně společná péče obnáší.

V průběhu realizace společné péče pak vznikají mezi rodiči neshody, které je nezřídka vedou k podání nových návrhů na úpravu péče a výživy k nezletilým dětem. Rodičovský plán rodičům pomůže, aby si vyjasnili zapojení každého z nich do každodenní péče o dítě, a tím se eliminuje riziko případných konfliktů vyplývajících z odlišných očekávání ve vztahu k zajištění péče o dítě.

Na rozdíl od společné péče není svěření dítěte **do péče střídavé** podmíněno souhlasem obou rodičů, stejně tak odmítnutí střídavé péče nelze bez dalšího odůvodnit absencí komunikace mezi rodiči či nedořešeným partnerským konfliktem, viz např. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1708/14 ze dne 18. 12. 2014 sděluje:

„...k možným rozporům mezi rodiči a chybějící komunikací mezi nimi Ústavní soud v minulosti uvedl, že za situace, kdy se oba rodiče o své děti aktivně zajímají, jsou stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o jejich zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a kdy tyto děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah, nelze střídavou výchovu vyloučit jen na základě hodnocení vztahů mezi rodiči. V případě nepřekonatelných rozporů mezi oběma rodiči pak musí obecné soudy aktivně usilovat o zlepšení jejich vztahu, a to například prostřednictvím nařízení účasti na mediačním řízení či rodinné terapie v zájmu dětí; střídavou péči nelze zamítnout jen proto, že se podle soudů rodiče mezi sebou nebyli schopni dohodnout na výchově dětí.“

Podstatou **střídavé péče** je, že dítě po rozchodu rodičů pobývá v péči obou rodičů po určitý časový úsek, přičemž není ze zákona určeno, jak dlouhý má být ani to, že dítě se musí střídat ve stejných intervalech (symetrická × asymetrická střídavá péče).

8. Témata edukace

Dle Fučíka, který se zabývá výzkumem střídavé péče a jejího dopadu na děti, v České republice (Panelová diskuze na téma střídavá péče, listopad 2019) lze střídavou péči

„chápat v užším smyslu právní definice a v širším smyslu faktického jednání. Ve svém výzkumu se přikláním k druhé variantě a jako střídavou péči chápu formu péče po rozvodu či rozchodu rodičů, kdy dítě tráví minimálně 25 % času v domácnosti druhého rodiče. Prakticky jde o taková uspořádání, kdy děti nevnímají pobyty u druhého rodiče jako návštěvy, ale jako součást každodennosti, což oběma stranám umožňuje zažít zkušenosti běžného všednodenního soužití.“

Při nastavení střídavé péče je tedy potřeba, aby se rodiče dohodli, popř. bylo soudem rozhodnuto

o intervalech střídání i způsobu předávání dítěte – místo a den, popř. hodinu, kdy má k předání dítěte dojít. K předávání dětí nejčastěji dochází přímo v domácnosti jednoho z rodičů či prostřednictvím školských zařízení. Rodiče by měli myslet i na to, zda u předávání/přebírání dítěte bude vyžadována jejich osobní přítomnost, popř. zda se shodnou na dalších osobách, které mohou toto vykonat za rodiče (zpravidla bývá touto osobou prarodič či nový partner rodiče, někdy zletilý sourozenec). Roli při způsobu předávání hrají bezpochyby i další okolnosti předání, zejména věk předávaného dítěte, vzdálenost místa bydliště rodičů atd. Předávání prostřednictvím školských zařízení se ukazuje jako výhodné zejména v situacích, pokud se rodičům nedaří zvládnout jejich konflikt, kterému je pak dítě při předávání vystavováno.

Střídavá péče bohužel stále bojuje s předsudky a je opředená mnoha mýty. Není pravdou

prezentovanou nejen laickou veřejností, ale i částí odborníků to, že by střídavá péče byla pro děti nevhodnou formou porozchodového uspořádání. V tomto lze odkázat právě na výzkum výše uvedeného Fučíka, který je prezentovaný např. na

Odkaz na článek zde
<https://bit.ly/3nxOFIS>

Dle statistik MSp ČR meziročně stoupá počet střídavých/společných péčí, nicméně cca 80 procent dětí je stále svěřováno **do péče jednoho rodiče**, zpravidla matky.

Péče jednoho z rodičů znamená, že dítě žije s jedním z rodičů a s druhým je v kontaktu, a to buď na základě dohody rodičů či na základě rozhodnutí soudu. Soud může na základě návrhu jednoho z rodičů kontakt dítěte s nerezidenčním rodičem upravit (v řízení o úpravě styku), k tomuto kroku dochází zpravidla u rodičů, kteří nejsou schopni se na kontaktech domluvit.

Svěření do péče jednoho rodiče neznamena omezení rodičovské odpovědnosti nerezidenčního rodiče, stále platí, že na podstatných věcech, týkajících se jejich společného dítěte, se musí rodiče domlouvat včetně určení místa bydliště, jak již bylo uvedeno.

Svěření do péče jednoho rodiče (často nesprávně uváděno výlučné péče) nemusí v praxi znamenat umenšení nerezidenčního rodiče na péči, tzn., že se oba rodiče mohou podílet na péči o dítě ekvivalentně. Na druhou stranu je potřeba si uvědomit, že svěřením dítěte do péče jednoho rodiče přináší faktická omezení při péči o dítě, popř. při čerpání výhod spojených s péčí o dítě. Rodič, který nemá dítě, na základě dohody rodičů o péči či rozsudku soudu, ve své péči, a to i přesto, že se dle dohody rodičů do péče zapojuje ekvivalentně, nemůže si započítat dítě do společně posuzovaných osob pro čerpání sociálních dávek ani nemůže uplatňovat daňový odpočet na dítě.

Rozhodnutí o svěřením dítěte do péče by mělo být vedeno naplňováním potřeb dítěte, kdy, jak již bylo výše uvedeno, základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči.

A naopak nejzávažnějším dopadem rozpadu soužití rodičů je narušení vztahu dítěte s jedním z rodičů. Preventivně pak proti narušení vztahu mezi rodičem a dítětem působí ekvivalentní zapojení obou rodičů do péče o dítě, kdy právě ekvivalentní zapojení do péče při konfliktu rodičů může eliminovat riziko narušení vztahu k jednomu z nich, zpravidla k nerezidenčnímu rodiči.

Neoddělitelnou součástí dohody o péči/ rozhodnutí soudu o úpravě poměrů dítěte je **určení výživného**. Vyživovací povinnost rodičů k dětem není dle ustanovení § 859 součástí rodičovské odpovědnosti, což znamená, že i rodič, kterému je rodičovská odpovědnost pozastavena, omezena či je jí zbaven, má stále vyživovací povinnost k dítěti. Ve vztahu k výživnému se vztahují zejména ustanovení § 910 a násl. OZ, případně též ustanovení § 755 odst. 3 OZ, dle kterého „*mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželství*“.

„Český právní řád pojem výživného jako takový explicitně nedefinuje. Podle judikatury výživné zahrnuje nejenom částky určené na uspokojování stravy, pravidelně se opakujících potřeb, ale i uspokojování dalších hmotných (bydlení, stravování, ošacení, obutí) nebo nehmotných potřeb (např. vzdělávání nebo koníčky), které se vyskytují jednorázově (např. platby za pobyt na dětském táboře nebo lyžařském výcviku)“.

Zdroj Analýzy aktuálních otázek výživného

Pro stanovení výživného jsou určující schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného rodiče.

„Schopnosti a možnosti povinného rodiče se posuzují zejména ve vztahu k výdělečné činnosti povinné osoby, a to ať již se jedná o klasický pracovní poměr, dohody o práci konané mimo

pracovní poměr nebo o činnost osoby samostatně výdělečně činné. I pokud je osoba nezaměstnaná, pobírá sociální dávky, je pro soud podstatné, zda např. plně uplatňuje všechny své nároky atd.“

Zdroj Analýzy aktuálních otázek výživného

Soud při stanovení výživného kromě výše prokazatelných příjmů přihlíží i k celkové životní úrovni povinného. Roli při stanovení výživného by pak měl hrát i rozsah osobní péče, kterou povinný rodič dítěti poskytuje.

Ministerstvo spravedlnosti ČR vypracovalo **doporučující tabulky ve věci výživného**, v jejíž intencích obecné soudy zpravidla rozhodují.

Dle ministerstva „Tyto tabulky mají předkládat jistý návod pro určení výše výživného za pomoci vymezení procentuálního podílu z čistého příjmu povinné osoby, respektive povinných osob, a to v závislosti na věku oprávněného (dítěte). Pět věkových skupin bylo zvoleno dle typických životních (a vzdělávacích) etap dítěte, které jsou spojeny s větší změnou (započítí školní docházky, vstup na střední školu atd.). Faktická využitelnost tabulek je však jistým způsobem omezena. Jsou vhodné pro případy výživného určovaného pro maximálně tři vyživovací povinnosti. Tabulka by také neměla být aplikována v případě rodičů s velmi vysokými příjmy, případně při značně nestandardních nákladech na dítě. V případě udávaného příjmu se počítá s průměrným čistým příjmem osoby za období 6-12 měsíců.“

Zdroj Analýzy aktuálních otázek výživného

U vyššího počtu vyživovacích povinností je tak možno se setkat s druhým, pomocným kritériem, kdy k uspokojení vyživovacích povinností by měla sloužit maximálně $\frac{1}{3}$ příjmu povinného.

Výživné lze stanovit/zvýšit až tři roky zpětně, nejdříve však od doby, kdy se rodiče přestali na výživě dítěte podílet společně.

V případě **střídavé péče postupují soudy ve věci výživného nejednotně**. Často panuje mýtus, že při střídavé péči se výživné neurčuje.

Takto postupuje určitá část soudců, ale pouze za podmínky, že příjmy rodičů jsou obdobné.

I zde však existuje určité procento soudců, kteří i při stejných příjmech rodičů stanoví výživné každému z rodičů ke každému z dětí, rodiče pak mají povinnost si toto výživné vzájemně hradit. Stejně tak rozdílně postupují soudci v případě odlišných příjmů. Jsou soudci, kteří počítají výživné z rozdílu mezi příjmy rodičů, vyživovací povinnost tak vzniká pouze rodiči s vyššími příjmy, jiní soudci pak rozhodují o vyživovací povinnosti obou rodičů, každému je však výživné stanovené dle jeho příjmu/životní úrovně.

Nejednotní jsou soudci i v tom, zda se v případě střídavé péče vyměřené výživné dále krátí na polovinu, protože péče o dítě, a tím i faktické naplňování vyživovací povinnosti z poloviny zajišťuje povinný rodič.

Dávky SSP a HN

Forma péče o dítě po rozpadu vztahu rodičů – společná, střídavá, péče jednoho rodiče – má vliv na možnost **čerpání dávek SSP a HN i daňové zvýhodnění na děti**. Tyto dávky i daňové zvýhodnění náleží rodiči, který **s dítětem žije ve společné domácnosti**, tzn., že **spolu trvale žijí** a hradí dohromady náklady na své potřeby.

U rodičů, kteří o dítě pečují i po rozchodu společně či střídavě, pak záleží na jejich dohodě.

Podmínky výplaty dávek

Čerpání dávek SSP (příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě) se řídí zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Vzhledem k tomu, **že žádná z osob (a tedy ani dítě) nemůže být posuzována jako společně posuzovaná osoba současně ve více rodinách, je v případě střídavé/společné péče na rodičích, aby se dohodli**, se kterým z nich bude dítě považováno za společně posuzovanou osobu pro účely přiznání některé z dávek SSP.

Čerpání dávek hmotné nouze upravuje § 4 zák. č. 110/2006 Sb., o hmotné nouzi. „**V případě svěřením dítěte do společné nebo střídavé péče rodičů se dítě posuzuje společně s tím rodičem, se kterým má být posuzováno podle souhlasného prohlášení rodičů. Společně s nezaopatřeným dítětem se posuzuje pro účely tohoto zákona vždy rodič, který prohlašuje pro účely zvláštního právního předpisu, že spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.**“

Daňové zvýhodnění na dítě je upraveno v § 35c zákona o daních z příjmů, ve vztahu ke svěřením dítěte do střídavé/společné péče je relevantní pokyn Generálního finančního ředitelství z 8/2015 č. GŘŘ-D-22. V případě dítěte **svěřeného soudem do střídavé péče rodičů, u nichž neexistuje jedna společně hospodařící domácnost, je na dohodě rodičů, který z nich si bude daňové zvýhodnění uplatňovat**. Roční výše slevy na první, druhé, třetí i každé další dítě, případně dítě ZTP/P se liší.

Ošetřovné je jednou z dávek nemocenského pojištění a zabezpečuje dávkou zaměstnance, který nemůže vykonávat v zaměstnání práci z důvodu ošetřování anebo péče o dítě mladší 10 let. Důvody pro čerpání vyjmenovává ustanovení § 39 odst. 1 zákona o nemocenském pojištění. Podpůrčí doba je 9 dnů, zákon umožňuje ošetřujícímu v průběhu jednoho případu ošetřování či péče vystřídat se s druhou osobou (převzít za ni péči), ale pouze jednou. Na rozdíl od čerpání výše uvedených dávek či daňového zvýhodnění nemusí být při **ošetřování nezletilého dítěte rodičem splněna podmínka společné domácnosti**.

Ošetřovné může tedy čerpat i rodič, který s dítětem nesdílí jednu domácnost. V praxi to znamená, že na ošetřovné má nárok i rodič, který nemůže vykonávat zaměstnání z důvodu ošetřování či péče o dítě mladší 10 let (s podpůrčí dobou max. 9 dnů), respektive 16 let (s podpůrčí dobou max. 16 dnů), jde-li o osamělého zaměstnance, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě. Za osamělého zaměstnance se pro účely ošetřovného považuje zaměstnanec svobodný, ovdovělý nebo rozvedený, pokud nežije s družkou (druhem) nebo v registrovaném partnerství podrobněji, viz zákon.

Soudní řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí je formálně **zahájeno doručením návrhu soudu**. Po obdržení návrhu **soud** v souladu se zákonem, viz níže, **jmenuje nezletilému dítěti zástupce pro řízení upravující jeho poměry, tzv. kolizního opatrovníka**. Tímto opatrovníkem bývá zpravidla ustanoven obecní úřad obce s rozšířenou působností.

§ 892 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

„Rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů. V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka.“

§ 943 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

„Soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte, nebo je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu, anebo stanoví-li tak zákon.“

§ 460 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

„Dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni týmž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, anebo hrozí-li takový střet, jmenuje soud zastoupenému kolizního opatrovníka.“

§ 469 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

„opatrovníkem soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí“.

Dle MPSV je úlohou kolizního opatrovnictví (nejen) v rodinném právu soukromém zastupování dítěte v rámci probíhajících řízení o úpravu jeho poměrů, a to zajištěním praktické a účinné účasti dítěte v řízení, které se jej týká, zajištění přístupu

dítěte ke spravedlnosti, zajištění spravedlivého procesu pro dítě. Toto je vedeno snahou vyrovnat nedostatečnou schopnost dítěte účastnit se řízení samostatně. (Hofschneiderová, 2020). Ačkoliv je primárním „klientem“ kolizního opatrovníka dítě, nelze v rámci rodinného práva soukromého, tedy práva, kde se upravují poměry dvou zcela svépravných a kompetentních rodičů, zaměřit pozornost orgánu sociálně-právní ochrany pouze na dítě, ale předpokládá se úzká spolupráce s rodiči tohoto dítěte. Pozornost kolizního opatrovníka se tak v opatrovnickém řízení zaměřuje nejen na dítě a zastupování dítěte, ale také stejnou měrou na poskytování poradenství rodičům nezletilého dítěte (§ 11 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., ZSPOD). V tomto kontextu lze hovořit o preventivní roli OSPOD jako projevu pozitivního závazku státu na ochranu rodinného života. Povinnost OSPOD preventivně působit ve sporech (respektive jim předcházet) lze dovozovat i z nálezu Ústavního soudu II. ÚS 3765/11 ze dne 13. března 2012, ve kterém Ústavní soud konstatuje „že zájmem společnosti je především vytvářet takové společenské, sociální a morální prostředí, aby ke konfliktu zájmů všech zúčastněných, tj. rodičů, nezletilých i jejich kolizních opatrovníků, nemuselo docházet“. Rodiče pak mají dle ustanovení § 53 odst. 2 zákona ZSPOD povinnost poskytnout orgánům sociálně-právní ochrany dětí náležitou součinnost.

Postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při naplňování role kolizního opatrovníka není v rámci České republiky jednotný, spolupráce rodičů a dítěte s kolizním opatrovníkem dítěte tak probíhá různě. Někde jsou rodiče soudem vyzváni, aby sami **kontaktovali místně příslušný obecní úřad s rozšířenou působností**, tedy ten, který byl **jmenován kolizním opatrovníkem jejich dítěte, někde rodiče kontaktuje sám kolizní opatrovník**. Někde probíhá společná schůzka rodičů s kolizním opatrovníkem dítěte, někde hovoří OSPOD s každým z rodičů zvlášť.

8. Témata edukace

Nezbytné však je, aby **na řešení nastavení péče o děti po rozpadu vztahu rodičů participovali oba rodiče**. Během schůzky rodičů s kolizním opatrovníkem, která probíhá zpravidla před tím, než se rodiče poprvé dostaví k soudu, jsou ověřeny důležité informace týkající se dítěte a aktuální situace v rodině. Rodiče by měli být edukováni o potřebách dítěte, vedeni k naplnění jeho participačních práv a k uzavření dohody o předmětu řízení.

Následuje soudní jednání, během kterého může schválit dohodu rodičů, pokud tedy rodiče takovou dohodu uzavřeli, ukončit řízení rozhodnutím ve věci samé nebo jednání odročit a rodičům, pokud se to jeví jako účelné, poskytnou prostor pro uzavření dohody, a to doporučením či nařízením podrobit se odborné pomoci – edukace, spolupráci s psychologem, rodinné terapii, mediaci. Při nařízení odborné pomoci postupuje soud dle

§ 474 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který říká, že „za účelem ochrany zájmu dítěte soud vede rodiče k nalezení smírného řešení. Soud může rodičům uložit na dobu nejvýše tří měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo jim nařídit setkání s poskytovatelem odborné pomoci, zejména odborníkem v oboru pedopsychologie.“

Pokud se rodiče ani přes poskytnutou odbornou pomoc na úpravě poměrů svého dítěte nedohodnou, zasílá poskytovatel odborné pomoci na základě žádosti **zprávu soudu o průběhu poskytnuté odborné pomoci**. Tato zpráva se zaměřuje na podstatné skutečnosti vyplývající ze spolupráce, které jsou důležité pro rozhodnutí soudu ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte (viz obsah zprávy).

V tomto kontextu je však potřeba upozornit na skutečnost, že často není ze strany soudu, popř. OSPOD vydefinovaná zakázka, tzn., že není jasné, k čemu má další spolupráce rodičů s odborníky sloužit. V některých případech tak rodiče zneužívají odborné služby, popř. přes opakované využití odborných služeb nevede k zamýšlenému výsledku. Následně pak dochází ke zbytečnému prodlužování soudního řízení a někdy i k opakovanému zatěžování dětí, které jsou nuceny se společně s rodiči či samy opakovaně těmto odborným službám podrobovat bez jakéhokoliv zlepšení situace. Jak již však bylo uvedeno, jakákoliv odborná pomoc je limitována tím, zda a jaké kroky jsou rodiče schopni a ochotni udělat v zájmu svých dětí.

Rodiče tak během spolupráce s odborníky, zapojenými do řešení rodičovského konfliktu, dostanou dostatek informací, jak situaci dítěte zlepšit, zda se však těmito doporučeními skutečně budou řídit, je pak pouze na nich. Je také nutno mít na paměti, že existuje určité procento rodičů, kteří nejsou ani přes poskytnutí adekvátní odborné pomoci schopni odhlédnout od svých potřeb (včetně potřeby pomstít se druhému rodiči prostřednictvím odpírání kontaktu a vztahu s dítětem) a zaměřit se na naplňování potřeb dítěte včetně jeho potřeby mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči prostřednictvím emoční a fyzické dostupnosti. Je pak tedy na soudu, aby svým rozhodnutím bez zbytečného a zjevně neúčelného prodlužování soudního řízení rozhodl o péči a výživě k nezletilým dětem. Tímto svým rozhodnutím soud nastavuje jasná, přehledná pravidla, kterými se pak budou muset rodiče pod vidinou „sankce“ řídit.

Během celé spolupráce jsou rodiče zainteresovanými institucemi – orgánem sociálně-právní ochrany dětí v roli kolizního opatrovníka, soudem, poskytovateli odborné

pomoci v případě, že se jim nedaří uzavřít trvalou dohodu o předmětu řízení, motivování k uzavření alespoň zatímní dohody.

Cílem těchto zatímních dohod je zejména eliminace rizik vyplývajících z přerušení kontaktů rodič – dítě, kdy nejzávažnějším je narušení vzájemného vztahu.

„Narušený vztah k jednomu (nebo event. k oběma rodičům) přitom může velmi vážně ovlivnit nejen

aktuální psychický stav dítěte, ale též i jeho další vývoj a dospělý život – ve smyslu zvýšeného výskytu duševních potíží, problémů se sociální adaptací, navazováním vztahů a schopností udržet funkční vztah a rodinu atp. V tomto smyslu je nezbytné možnému narušování vztahu mezi dítětem a rodičem předcházet již od samého začátku rozpadu rodiny. Přičemž jedinou možnou prevencí je vytváření ekvivalentních možností rozvoje vztahu dítěte a rodiče“.

*Čerpáno z 1. rodinně-právního sympozia
Justiční akademie*

8.9.

Náležitosti návrhu na úpravu poměrů k nezletilým dětem

Rodiče se mohou na poskytovatele odborné pomoci obracet nejen na doporučení soudu či OSPOD v rámci již probíhajících soudních řízení o úpravu poměrů nezletilých dětí, ale již ve chvíli, kdy zvažují rozchod/rozvod manželství. Zpočátku mají mnohdy jen minimum informací o tom, jak situaci řešit a co je čeká. Součástí edukace se pak stává i sociálně-právní poradenství týkající se soudních řízení o úpravu poměrů nezletilých dětí – náležitosti návrhu, průběh soudního řízení, právní vymezení jednotlivých typů péče atd.

Již na počátku by rodiče měli být edukováni o tom, že podání by se měla **soustředit pouze na popis rozhodných skutečností** tak, aby dále nedocházelo k eskalaci jejich sporu. Níže jsou uvedeny náležitosti, které by měl návrh na úpravu poměrů nezletilých dětí v souvislosti s rozpadem soužití jejich rodičů obsahovat. Jednotlivé body se pak mohou lišit dle toho, o jaký návrh jde, tzn., zda se jedná o úpravu péče a výživy, úprava kontaktů dítěte s nerezidenčním rodičem či řízení ve věci pro dítě významné, na nichž se rodiče nedokážou dohodnout.

Návrh v potřebných vyhotoveních společně s důkazy je potřeba doručit věcně a místně

příslušnému soudu, tedy okresnímu soudu, v jehož obvodu má nezletilé dítě bydliště. Místem bydliště nezletilého dítěte se rozumí místo, kde se dítě zdržuje na základě dohody rodičů, rozhodnutí soudu či jiné skutečnosti a má tam své rodinné a sociální vazby – zejména tam, kde navštěvuje školské zařízení, má mimoškolní aktivity, rodinu, kamarády, ošetřujícího lékaře a podobně. Není možné, aby se jeden z rodičů bez souhlasu druhého rodiče s dítětem odstěhoval. Pokud by tak učinil, nedošlo by ke změně bydliště dítěte; leda uplynutím času, po kterém by se dala nečinnost druhého rodiče vyhodnotit jako konkludentní souhlas se změnou bydliště dítěte.

Součástí podaného návrhu je v ideálním případě i vyplněný **rodičovský plán**, na kterém se rodiče shodnou a který stvrdí svými podpisy. V případě, že rodiče v rodičovském plánu upravují záležitosti starších dětí, zpravidla starších dvanácti let, je vhodné, aby byl připojen podpis dítěte. Ten je zárukou toho, že děti, které budou rovněž naplňovat dohody rodičů, byly důkladně seznámeny s tím, na čem se rodiče dohodli.

Z formálního hlediska lze takovéto zapojení dětí vnímat jako naplnění jeho participačních práv.

8. Témata edukace

Vhodné je, aby na rodiče byla již od počátku delegována odpovědnost za řešení celé situace. I přes oprávnění soudu opatřovat si listiny týkající se úpravy poměrů nezletilého dítěte potřebné pro rozhodnutí ve věci (typicky potvrzení o příjmech rodičů), je žádoucí, aby to byli primárně rodiče, kdo je bude soudu společně s návrhem na úpravu poměrů dítěte předkládat.

V rámci interdisciplinární spolupráce je vhodné, aby se všichni zainteresovaní – soud, OSPOD a poskytovatelé odborné pomoci, popř. advokáti – shodli na listinách, které jsou soudu standardně předkládány společně s návrhy na úpravu poměrů nezletilého dítěte.

Náležitosti návrhu ve věcech péče soudu o nezletilé děti

- 1.** Označení soudu, kterému je návrh určen – např. Okresnímu soudu v Karvině
- 2.** Označení účastníků řízení jménem, příjmením, datem narození, místem trvalého pobytu a faktického bydliště (je-li od trvalého pobytu odlišné) – obvykle jsou účastníky řízení rodiče a nezletilé děti. Pro rychlou komunikaci se doporučuje uvést u dospělých osob též telefonický a emailový kontakt – např. otec: Petr Nový, nar. 1. 12. 1980, trvale bytem Polní 1, Karviná, fakticky bytem Dlouhá 20, Karviná, tel. 631 114 112, e-mail petr.novy@seznam.cz, obdobně matka.
- 3.** Vylíčení rozhodujících skutečností a označení důkazů – vylíčení rozhodujících skutečností se liší podle předmětu jednotlivých řízení. Pokud např. potřebují rodiče upravit péči a výživu dětí kvůli rozvodu, uvedou: kdy byl uzavřen sňatek; jak dlouho spolu rodiče nežijí; jakým způsobem je v době podání návrhu pečováno o děti a placeno výživné; jak jsou zajištěny bytové potřeby rodičů a dětí; jaké jsou pravidelné příjmy a výdaje rodičů, jejich zaměstnání; zda děti navštěvují (před)školské zařízení a zájmové kroužky, jaké jsou s tím spojené výdaje; jaký je zdravotní stav dětí a jaké jsou jejich potřeby apod. Vhodné je rovněž uvést, zda jsou o nastávajícím soudním řízení informovány nezletilé děti, kterých se týká. Ke každému tvrzení je nutno označit, popř. doložit důkaz.

Např. k uzavření sňatku oddací list;
k prokázání tvrzení o odloučení rodičů a stávající péči o děti výslech rodičů;
k bytovým otázkám nájemní smlouvu;
k příjmům pracovní smlouvu, potvrzení o výši mzdy či platu, rozhodnutí a potvrzení o sociálních dávkách; k pravidelným výdajům za děti potvrzení o platbách apod.

- 4.** Sdělení, čeho se rodiče domáhají, tj., jak má soud rozhodnout – např. navrhujeme, aby soud schválil tuto naši dohodu:

I. Nezl. Petr Nový, nar. 31. 8. 2011 a Eliška Nová, nar. 12. 10. 2012, se pro dobu před i po rozvodu manželství svěřují do střídavé péče rodičů.

II. Otec se zavazuje pro dobu před i po rozvodu manželství přispívat na výživu nezletilého Petra částkou 1 500 Kč měsíčně a nezletilé Elišky částkou 1 000 Kč měsíčně splatnou předem vždy do 20. dne v kalendářním měsíci k rukám matky.

- 5.** Datum, kdy byl návrh sepsán s připojeným podpisem navrhovatele (u dohody podpisy obou rodičů).
- 6.** Listiny, které jsou označeny k důkazu.

čerpáno ze stránek Okresního soudu v Novém Jičíně, upraveno.

Při edukaci jsou využívány edukační materiály organizace, která edukaci poskytuje. Jedná se o leták pro rodiče, jehož součástí jsou základní informace, týkající se průběhu edukace, průběhu soudního řízení, informace o potřebách dětí v rozpadu soužití rodičů, dopady rodičovského konfliktu na děti, kontakty na zainteresované instituce a pomáhající profese a rodičovský plán, který zaměřuje na jednotlivé oblasti péče o dítě, obojí jsou součástí metodiky.

V rámci edukace mohou být využity další materiály – letáky, brožury, krátká videa, která byla vytvořena na podporu při práci s rodiči v rodičovském konfliktu. Mnoho z těchto materiálů je volně přístupných z veřejných zdrojů.

V rámci interdisciplinární spolupráce je výhodné, pokud jsou všemi zainteresovanými institucemi předávány stejné edukační materiály, neboť se tím v rodičích utvrzuje dojem jednotného postupu i důležitost předávaných informací. V rámci spolupráce mohou být dohodnuty i další materiály, které jsou standardně rodičům v rámci edukace předávány – např. letáky pro děti, které mohou děti rovněž vhodným způsobem, srozumitelně s ohledem na jejich věk, informovat o průběhu soudního řízení, roli jednotlivých subjektů, právech dítěte ve vztahu k aktuální situaci apod.

Z příkladů dobré praxe lze uvést tyto materiály:

20 přání dětí k rozvádějícím se rodičům

vypracovaný dětskou psycholožkou a spisovatelkou dětské literatury Dr. Karin Jäckel, podpůrné materiály pro děti

(<http://www.karin-jaeckel-autorin.de>)

YouTube Akademický ústav Karviná:
video
Rodina a rozvod očima dětí 1-4

video Markéty Novákové ze spolku Cochem.cz „**Apel na rodiče**“ dostupné na <https://video.aktualne.cz/dvtv/deseti-tisicum-deti-rocne-se-rozpada-rodina-rozvod-zvladnou/r-cd09ae2e746b11e882090cc47ab5f122/>
www.cochem.cz

<https://stridavka.cz/>

video spolku Espediente (jehož předsedkyní je Milena Mikulková, která se dlouhodobě věnuje práci s rodinami v rozpadu soužití) „**Dohoda je výsledkem rodičovské zralosti**“ dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=NIXkEMU9vIc>
www.espediente.cz

webové stránky jednotlivých soudů dostupné na **www.justice.cz**, kde soudy, zapojené do interdisciplinární spolupráce, zveřejňují informace o opatrovnickém řízení včetně vzorů návrhu rodičů na úpravu poměrů jejich dítěte.

FORD, Melanie, Annie
FORD, Steven FORD a Jann
BLACKSTONE-FORD.

Jak přežít, když se rodiče rozvádějí.

Přeložila Petra DIESTLEROVÁ.
Praha: Portál, 2016.
ISBN 978-80-262-1108-2.

MIKULKOVÁ, Milena.
Hlavu vzhůru po rozvodu?!: cesta k fungujícímu rodičovskému týmu.

Praha: Grada Publishing, 2021.
ISBN 978-80-271-1702-4.

ŠIMŮNKOVÁ PETROVSKÁ, Kamila.
Třetí rodič: praktický průvodce nevlastním rodičovstvím.

2. vydání.
Ilustrovala Anežka SOUČKOVÁ.
Praha: Asociace třetích rodičů,
2020. ISBN 978-80-270-7573-7.

Rodičovský plán je standardizovaným nástrojem využívaným rodiči při úpravě poměrů svých nezletilých dětí.

V online prostoru lze tak nalézt mnoho vzorů, některé z nich lze vyplnit přímo v elektronické podobě. Vzor rodičovského plánu je také součástí přílohy této metodiky.

Smyslem plánu je předejít rodičovským konfliktům, které negativně ovlivňují prospívání dítěte. Pro dítě i rodiče je důležité, aby měli jasno v tom, jak budou společně po rozvodu/rozchodu rodičů fungovat.

Rodičovský plán se zaměřuje na jednotlivé oblasti péče o dítě, pomáhá rodičům konkretizovat budoucí péči o jejich společné dítě.

Jednotlivé otázky se zaměřují na oblasti, které buď již rodiče ve vztahu k dítěti (dětem) aktuálně řeší nebo budou pravděpodobně v budoucnosti řešit. Rodičovský plán se tak zabývá tématy týkajícími se faktického zajištění péče o děti po rozchodu rodičů jako bydliště dítěte po rozchodu rodičů, podíl každého z rodičů na péči, hrazení potřeb nezletilých dětí, podíl dalších osob na péči o dítě, udržování kontaktů s dalšími osobami blízkými, zajištění vzdělávání, mimoškolních aktivit, lékařské péče, komunikaci mezi rodiči o záležitostech dětí, dalšími záležitostmi pro dítě významnými (např. náboženství).

Nutnost rodičovské dohody na záležitostech dítěte vyplývá ze skutečnosti, že rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, přitom není podstatné, který z nich má dítě po rozchodu v péči. Rodiče mají rodičovskou odpovědnost vykonávat ve shodě a v souladu se zájmy dítěte.

Každé dítě pak potřebuje zájem, lásku, a podporu rodičů, a to bez ohledu na to, zda spolu rodiče žijí, či nikoliv. V zájmu dítěte tedy je, aby se na jeho výchově i po rozchodu podíleli oba rodiče.

Je více možností, jak postupovat při sestavení plánu. Nemají-li rodiče problém se vzájemnou komunikací o záležitostech dítěte, mohou na sestavení plánu pracovat od počátku společně. V opačném případě může návrh rodičovského plánu vypracovat každý z rodičů zvlášť, avšak s vědomím naplňování potřeb dětí i vědomím společného cíle, tedy cíle se na péči o dítě dohodnout. Pokud se rodiče na některých otázkách nedohodnou, je vhodné zapojit do řešení odborníky. Odborníci, stejně jako rodiče, by pak měli mít na paměti, že je zcela legitimní, že rodiče nemají na výchovu svého dítěte jednotný názor.

Situace je navíc zpravidla komplikovaná aktuálně nedořešeným partnerským konfliktem souvisejícím s rozpadem partnerského vztahu.

Důležité je tak rodiče vracet zpět k dítěti, jeho potřebám – zejména jeho potřebě mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči prostřednictvím jejich fyzické dostupnosti, zároveň je vést k tomu, aby akceptovali i možnosti druhého rodiče při zajištění péče o dítě, např. pracovní.

Při sestavování rodičovského plánu by rodiče měli v první řadě myslet na to, že pokud se dospělí dohodnou na rozchodu, jejich rozhodnutí musí dítě přijmout a strpět. Je tedy důležité, aby konkrétní domluvy rodičů respektovaly potřeby dětí. Vzhledem tomu, že se rodičovský plán týká budoucího života nejen dospělých, ale i dětí, které se budou podílet na naplňování dohody rodičů, je důležité si při jeho sestavování vyslechnout jejich názory a přání. Po sestavení plánu je potřeba děti způsobem přiměřeným jejich věku informovat o tom, jak jste se dohodli. (viz § 875 OZ). zdroj justice.cz, upraveno Rodičovský plán lze přiložit jako přílohu k návrhu na úpravu péče a výživy nebo ho lze využít při sepisování mimosoudní dohody.

Při neshodě rodičů nad určitou oblastí, kterou se jim nedaří vyřešit, je pak dobré rodiče edukovat o judikatuře, zejména **nálezech Ústavního soudu ČR v dané věci** (pokud se tímto ÚS zabýval), typicky kontakt rodiče s dítětem během Štědrého dne, svátků, prázdnin.

Rodičovský plán je však potřeba vnímat jako „živý“ materiál, ke kterému by se rodiče měli v průběhu péče o nezletilé dítě cyklicky vracet. A to z důvodu, že v průběhu času se mění nejen potřeby dítěte, ale i objektivní skutečnosti týkající se dítěte (např. školní povinnosti, volnočasové aktivity, zdravotní stav) i rodičů (např. změna zaměstnání, nový partnerský vztah, zdravotní stav). Je potřeba, aby rodiče uměli reagovat na tyto změny a byli schopni se dle aktuální situace na záležitostech dítěte domlouvat. Ideální je, pokud si rodiče z edukace „odnesou“ nejen dohodu týkající se péče o dítě, ale získají schopnosti a dovednosti umožňující jim tyto dohody v budoucnu uzavírat.

9. Výstupy z edukace

Zamýšleným výsledkem spolupráce rodičů s poskytovatelem odborné pomoci je nalezení smírného řešení vyjádřené **dohodou o úpravě poměrů jejich dítěte**. Poskytovatel odborné pomoci je rodičům při sepsání dohody nápomocný, ideálně pokud je dohoda doplněná o rodičovský plán.

9.1.

Zatímní/trvalá dohoda rodičů o úpravě poměrů dítěte

U rodičů, kterým se podaří nalézt smírné řešení, je výstupem **dohoda rodičů o výchově, výživě či dalších záležitostech týkajících se jejich dítěte**. V případě, že rodiče uzavřou dohodu, je poskytovatel odborné pomoci nápomocný při sepsání této dohody. Forma a náležitosti této dohody mohou být různé v závislosti na situaci klientů – tzn. může se jednat o mimosoudní dohodu, případně spojenou se zpětvzetím návrhu na úpravu poměrů nezletilého dítěte, či dohodu, kterou budou klienti předkládat soudu ke schválení. Dohody, které budou předkládány soudu ke schválení, musí pro to, aby je soud mohl bez dalšího schválit, obsahovat výroky, které jsou určité, s jasně danými povinnostmi tak, aby soud v případě, že tyto nebudou jednou ze stran plněny, mohl určit kdo a v jakém rozsahu tuto dohodu porušil, viz vzor dohody rodičů. Příklady soudních a mimosoudních dohod jsou uvedeny v příloze metodiky.

Naproti tomu do mimosoudních dohod, které nebudou podléhat soudnímu schválení, mohou klienti zakomponovat i další pro ně důležité informace, týkající se např. způsobu péče, předávání informací, popř. dohodnuté může být méně konkrétní nebo více podrobné. Někdy může mít mimosoudní dohoda podobu rodičovského plánu.

V situaci, kdy se rodiče nedokážou dohodnout na předmětu soudního řízení či na zajištění trvalé péče o dítě, jsou vedeni k **hledání dočasných řešení - tzn. zatímních dohod**. Tyto zatímní

dohody, zpravidla týkající se nastavení péče o děti po určitou časově omezenou dobu, např. do příštího soudního jednání, příští konzultace s odborníky atd., hrají velice důležitou roli při spolupráci s rodiči, neboť:

- zamezí přerušení kontaktu mezi rodičem a dítětem, čímž se eliminuje riziko narušení vztahu dítěte s rodičem,
- ukazují rodičům, že je žádoucí, aby se po rozchodu na péči o dítě spolupodíleli,
- ukazují rodičům, že jsou schopni dohody, byť dílčí, s rodičem, se kterým aktuálně nevychází, a tím je „povzbudí“ v hledání dalších dohod a trvalých řešení,
- eliminují obavy rodičů, kteří se nechtějí zavázat k trvalé dohodě, neboť potřebují čas, aby si ověřili, jak dohodnuté bude fungovat a jak na změny bude reagovat dítě,
- dávají prostor dítěti, aby si „vyzkoušelo“, co rodiče dohodli,
- ukazují na kompetence rodičů v rozpadu soužití – zda jsou schopni hledat řešení, na tomto s druhým rodičem spolupracovat, dohodnuté dodržet apod.,
- eliminují návrhy na vydání předběžného opatření ve věci péče o nezletilé děti, která zpravidla řízení prodlužují a přispívají k eskalaci konfliktu.

V rámci zatímních dohod se nejčastěji kromě aktuální péče o děti řeší kontakty dětí s nerezidenčním rodičem a zajištění materiálních potřeb dítěte včetně výživného. V praxi se ukazuje, že často je předmětem zatímní dohody i aktuální užívání majetku v SJM, zejména společné nemovitosti sloužící k bydlení. „Trvalé“ dohody se pak zpravidla vztahují k předmětu soudního řízení, zejména úpravě poměrů dítěte.

V případě, že se rodičům nedaří nalézt smírné řešení, je snaha o identifikaci sporných bodů,

popř. dalších okolností bránících v dohodě (komunikační nesoulad rodičů, nezpracovaný partnerský rozchod). V návaznosti na to jsou s rodiči probrány možnosti další spolupráce s poskytovatelem odborné pomoci. V případě zájmu ze strany klientů je důležité vyjasnění další „zakázky“, její oddělení od stávající. Na základě této „nové“ zakázky jsou zpravidla do spolupráce zapojeny další profese – psycholog, terapeut, mediátor, advokát. V rámci edukace jsou rodičům předány edukační materiály, viz zdroje, kde mohou nejen rodiče získat další informace k tématu.

9.2.

Zpráva o průběhu spolupráce

V případě, že nedojde k dohodě rodičů, popř. zpětvzetí návrhu, je zpravidla v rámci probíhajících soudních řízení, upravujících poměry nezletilých dětí, vyžadována **zpráva o průběhu spolupráce rodičů s poskytovateli odborné pomoci**.

Poskytovatel odborné pomoci vypracovává zprávu pouze na základě žádosti soudu nebo OSPOD. V rámci interdisciplinární spolupráce je dohodnut standardizovaný postup, kdy se všechny zainteresované instituce shodnou na načasování intervencí, výstupech z intervencí včetně obsahu zpráv o spolupráci rodičů s danou institucí. Zainteresované instituce – soud, OSPOD v roli kolizního opatrovníka získají prostřednictvím zprávy o průběhu spolupráce rodičů s poradnou informace důležité pro rozhodnutí ve věci, respektive zaujetí procesního stanoviska ve věci.

Zpráva z edukace pak slouží jako jeden z podkladů – důkazů pro probíhající opatrovnícké řízení.

Zpráva obsahuje informace o počtu společných/oddělených setkání rodičů s odbornými pracovníky, v případě zapojení dětí do spolupráce pak i o počtu setkání s dětmi. V této části zprávy by měla být zachycena

ochota/neochota rodičů se do spolupráce zapojit, např. nedostavení se na plánovanou konzultaci bez omluvy, opakovaně omluvy (s cílem se setkání vyhnout). Dále obsah edukace – obecná témata i specifická témata, která byla probrána s ohledem na aktuální situaci v rodině (např. v případě narušené komunikace mezi rodiči – téma důležitosti pozitivní komunikace o dětech, dopad rodičovského konfliktu na děti, role nových partnerů rodičů, pokud zaznávají výhrady ke vztahu dítě-partner-rodiče ze strany druhého rodiče). Ve zprávě je popsán průběh spolupráce – co se rodičům během spolupráce podařilo, na čem se dohodli, kde je mezi rodiči neshoda. V případě, že rodiče uzavřeli zatímní dohodu, uvádíme popis této dohody s tím, zda byla dodržena, pokud ne, tak kým nebyla a z jakého důvodu, jak hodnotí rodiče funkčnost dohody, jak probíhá komunikace mezi rodiči o záležitostech dětí.

Zpráva by měla obsahovat pohled odborného pracovníka na aktuální situaci rodiny se zaměřením na potřeby dětí s případným doporučením vhodnosti poskytnutí další odborné pomoci. V případě, že do spolupráce byly zapojeny děti (pokud se to jevílo jako vhodné a souhlasili s tím oba rodiče), zpráva obsahuje i důležité informace o obsahu těchto setkání.

9. Výstupy z edukace

V rámci edukace po konzultaci s dětmi téměř výhradně následuje konzultace s rodiči, neboť cílem zapojení dětí do spolupráce je zlepšení jejich aktuální situace, pomoc rodičům při hledání nejlepšího řešení v zájmu dětí při respektování jeho potřeb, kdy, jak již bylo řečeno, primární potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči prostřednictvím jejich fyzické a emocionální dostupnosti.

Je potřeba zdůraznit, že konzultace s dětmi nejsou zaměřeny na zjišťování názoru nezletilého (toto je v kompetenci soudu, popř. OSPOD), ale je s rodiči předem vydefinována zakázka toho, k čemu má tato spolupráce s dětmi sloužit.

10. Mlčenlivost

Poradna vede o průběhu spolupráce s klienty spisovou dokumentaci, a to v elektronické a listinné podobě. Jejím obsahem jsou osobní údaje klienta (jméno, příjmení, adresa bydliště klienta), telefonický či e-mailový kontakt na klienta a také citlivé údaje, které jsou obsaženy v zápisech z jednotlivých konzultací. Uplatňována je zásada „minimalizace údajů“, zpracovávány a uchovávány jsou pouze informace, které jsou nezbytné pro poskytování služeb poradny. Klient má právo, po předchozí domluvě s pracovníkem, který za vedení dokumentace zodpovídá, do této spisové dokumentace nahlédnout.

Edukace je poradnou poskytovaná na základě pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále SPOD). Zákonem o sociálně-právní ochraně dětí je pak upravena mlčenlivost poskytovatele ve vztahu k osobám, kterým jsou služby poskytovány, i situace, za kterých je tato mlčenlivost prolomena vůči orgánům sociálně-právní ochrany dětí.

Dle § 57 zákona SPOD jsou pověřené osoby povinny zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při provádění sociálně-právní ochrany nebo v přímé souvislosti s tím seznámili, pokud se v tomto zákoně nestanoví jinak, a to i po skončení pracovního vztahu. Povinnosti zachovávat mlčenlivost mohou být zproštěni pouze tím, v jehož zájmu tuto povinnost mají, a to písemně s uvedením rozsahu a účelu. Pověřené osoby jsou oprávněny zpracovávat vyžádané osobní údaje v rozsahu, který je nezbytný k plnění úkolů podle tohoto zákona, a to i tehdy, jestliže se jedná o osobní údaje označené podle zvláštního právního předpisu jako citlivé, a to v rozsahu a způsobem, který je nezbytný pro výkon sociálně-právní ochrany v souladu s uděleným pověřením.

Dle § 53 zákona SPOD jsou pověřené osoby na výzvu orgánů sociálně-právní ochrany povinny sdělit bezplatně údaje potřebné podle tohoto zákona pro poskytnutí sociálně-právní ochrany, nebrání-li tomu zvláštní právní

předpis. Povinnosti zachovávat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu se nelze dovolávat, jestliže mají být sděleny údaje o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o něj.

V § 128 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, je pak upravena povinnost sdělovat informace soudu. Dle tohoto ustanovení zákona je „každý povinen

bezplatně na dotaz sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí“.

V rámci férového, transparentního a předvídatelného postupu vůči rodičům je vhodné, aby rodiče byli ještě před započatím spolupráce seznámeni s tím, kdo a za jakých podmínek si může vyžádat (a zpravidla žádá) zprávu o průběhu spolupráce rodičů s poskytovatelem služby.

11. Možnosti další spolupráce s odborníky, návazné služby

V průběhu edukace se může ukázat, že je vhodné, aby rodiče pokračovali ve spolupráci s poskytovatelem odborné pomoci, popř. navázali spolupráci s dalšími odborníky mimo poradnu. S klienty je potřeba vydefinovat zakázku, tzn., co je cílem spolupráce, zda je možno na tomto cíli a za jakých podmínek pracovat.

Obecně lze při řešení situací spojených s rozpadem soužití či řešení neshod rodičů na záležitostech jejich společného dítěte využít těchto služeb (některé z nich jsou poskytovány poradnou, další pak odborníky mimo poradnu):

- **základní a navazující edukace** (součástí může být podpora klientů při vypracování rodičovského plánu)
- **mediace**
- **spolupráce s psychologem**
 1. na řešení orientovaná;
 2. krátkodobá/dlouhodobá;
 3. individuální/párová/se zapojením dítěte;
 4. častou zakázkou:
 - a. individuální spolupráce je podpora při vyrovnání se s rozpadem soužití, zpracování rozchodu •

b. párové spolupráce je podpora klientů v nastavení pravidel rodičovské komunikace, hledání řešení nastavení péče o dítě s ohledem na jeho potřeby • c. při zapojení dítěte do spolupráce jsou pak obavy rodičů o aktuální psychické rozpoložení dítěte v souvislosti s rozchodem rodičů či podpora zvládnutí jeho adaptačních obtíží na novou životní situaci.

- **(psycho)terapie**
 - vedená kvalifikovaným odborníkem – psychoterapeutem;
 - individuální/párová/rodinná;
 - krátkodobá (do tří měsíců)/střednědobá/dlouhodobá (nad 6 měsíců)
- **právní služby**
- **specifické služby pro děti**
 - individuální (např. Archipelago)/skupinové (např. Dětský průvodce světem rozvodu)

11. Možnosti další spolupráce s odborníky, návazné služby

V průběhu spolupráce může být rodičům poskytnuta **podpora při nastavení nebo realizaci kontaktů rodiče s dítětem**. Podmínkou je navázání spolupráce obou rodičů s odbornými pracovníky poradny i to, že primárně pečující rodič nebude k nastavování a realizaci kontaktů v odporu a že z jeho strany má dítě „dovolený vztah k druhému rodiči“.

Pracovníci poradny rodiče vedou k nastavování kontaktů s přihlédnutím k aktuální situaci v rodině (např. s ohledem na to, jak dlouho nebylo dítě v kontaktu s druhým rodičem) a s ohledem na naplňování potřeb dětí.

Samotné kontakty jsou pak realizovány ve spolupráci rodiče/dítě/psycholog/sociální pracovník dle potřeby. Cílem je v omezeném

časovém intervalu pomoci rodičům v tom, aby byli schopni kontakt realizovat bez přítomnosti třetí osoby.

Na druhou stranu k řešení zpravidla nepřispěje zahlcení klientů nabízenými službami. Vliv na zlepšení situace nemusí mít jen aktivní zásah z vnějšku, někdy může být naopak léčivé jen prosté plynutí času bez vnější intervence.

Rodičům, zejména pokud soud rozhodl v rozporu s jejich původními představami, čas pomůže si na novou situaci přivyknout, zpracovat změny i samotný rozpad vztahu. V návaznosti na to se pak zpravidlalepší i komunikace mezi rodiči, což se dále pozitivně odrazí ve fungování rodičovského páru.

12. Příklady práce s rodiči nezletilých dětí po rozpadu soužití

V následující části je zpracován postup odborného pracovníka poskytujícího edukaci rodičů, a to v situacích, které jsou (v souvislosti s řešením situací spojených s rozpadem soužití rodičů nezletilých dětí) zpravidla řešeny.

12.1. Rodič, který po odchodu partnera zůstal sám s dítětem/děťmi

Nejčastěji se na poradnu obracejí klienti v rozpadu soužití či po rozpadu soužití v souvislosti s hledáním řešení při nastavení péče o nezletilé děti po jejich rozchodu. Okolnosti navázání spolupráce klienta s poradnou mohou být různé:

Klient přichází z „ulice“ – aktuálně neběží soudní řízení, z jeho strany zájem řešit svoji aktuální situaci, zejména nastavení péče o děti x **klient přichází v rámci probíhajícího soudního řízení**, zpravidla na doporučení soudu, OSPOD.

Klient přichází sám, tzn., že druhý rodič nemá zájem o spolupráci nebo klient nemá zájem o zapojení druhého rodiče x **přichází oba z rodičovského páru**.

Vždy **snaha o zapojení obou rodičů do řešení**, tzn., že v případě, že přichází jeden (častěji se týká klientů z ulice), motivovat tohoto rodiče k zapojení toho druhého, neboť se jedná o řešení situace jejich společného dítěte, kdy základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči prostřednictvím fyzické a emoční dostupnosti, a to i po rozpadu soužití rodičů. Zároveň schopnost kooperovat s druhým rodičem na řešení je projevem rodičovské kompetence důležité v rozpadu soužití rodičů nezletilých dětí.

Pracovník poradny může být nápomocný při zapojení rodiče přizváním ke spolupráci, např. prostřednictvím e-mailu v tomto duchu

„Kontaktovala nás maminka Vašich dětí s tím, že má zájem řešit situaci spojenou s rozpadem Vašeho soužití, zejména nastavení péče o děti do budoucna. Vzhledem k tomu, že je důležité, aby se do řešení zapojili oba rodiče, chtěli bychom Vás přizvat ke spolupráci. Předběžně byl dohodnut termín Vaší společné konzultace v naší poradně... na den ... v ... hodin. Prosím o potvrzení Vaší účasti. V případě, že by Vám navržený čas nevyhovoval, kontaktujte nás pro domluvy náhradního termínu.“

Průběh spolupráce

– 1. a další konzultace v poradně

- přivítání, vzájemné představení, ocenění rodičů za jejich snahu hledat řešení
- poučení rodičů o mlčenlivosti poskytovatele odborné pomoci i situacích, za jakých je tato mlčenlivost prolomena
- informování o průběhu poskytované odborné pomoci – počet setkání, časový rámec, možné výstupy ze spolupráce včetně zprávy pro soud o průběhu poskytnuté pomoci
- vyjasnění očekávání klientů ve vztahu k poskytované odborné pomoci, tedy toho, s čím by chtěli z (konzultace) spolupráce odejít, vyjasnění „společné zakázky“, a to případně i ve vztahu k soudu/OSPOD
- ověření, zda rodiče při řešení této situace (rodičovské neshody) již v minulosti odbornou pomoc využili a s jakým výsledkem

12. Příklady práce s rodiči nezletilých dětí po rozpadu soužití

- ověření aktuální situace v rodině (kdy došlo k rozpadu soužití, zda toto akceptováno oběma, zda již došlo k rozestěhování rodičovského páru, pokud ano, jak aktuálně pečují o dítě)
- ověření, zda rodiče informovali dítě o situaci (kdo a jakým způsobem) a toho, zda mají od dětí informace o tom, co si o situaci a jejím řešení děti myslí, za situace, kdy neinformovali děti o situaci, vedení k vhodným a jasným (nejlépe společným) sdělením směrem k dětem (o situaci rozchodu i výhledu do budoucna – zajištění budoucího bydlení, kontakt s oběma rodiči – kdy, jak)
- edukace rodičů zacílena na naplňování potřeb dětí, průběh je individuální v závislosti na aktuální situaci a potřeby dané rodiny, témata edukace zpracována v metodice
- mapování představ rodičů o řešení situace s ohledem na možnosti rodičů i potřeby dítěte, zaměřeno na identifikace sporných bodů bránící v dohodě, popř. dalších okolností bránících v dohodě (komunikační nesoulad rodičů, nezpracovaný partnerský rozchod)
- v případě, že jsou rodiče aktuálně nedohodnuti na péči o dítě, vedení k uzavření zatímní dohody o péči (součástí kontakty s oběma rodiči, výživné) s výhledem do příštího setkání s odborným pracovníkem, soudního jednání...
- informování rodičů o možnostech další spolupráce s poskytovatelem odborné pomoci, v případě zájmu ze strany klientů důležité vyjasnění další „zakázky“, její oddělení od stávající
- předání edukačních materiálů

Pro postup při formálním řešení je důležité **ověření, zda se jedná o manžele či nesezdané soužití**. Pokud se jedná o nesezdané soužití, jsou klienti **motivováni k mimosoudnímu řešení**,

tzn. uzavření mimosoudní dohody. V případě, že se jedná o manžele, je potřeba před rozvodem formálně upravit péči a výživu k nezletilým dětem, nejlépe společným návrhem rodičů na schválení dohody o svěřeni dítěte/děti do společné péče/střídavé péče/péče jednoho rodiče. **Sociální pracovník je nápomocný při sepsání tohoto návrhu, který klienti následně doručí místně příslušnému soudu** (dle faktického pobytu dítěte).

Nezbytnou součástí dohody/návrhu je **otázka výživného**, podrobněji viz metodika. Povinnost přispívat na výživu mají oba rodiče bez ohledu na to, zda bylo ve věci rozhodnuto soudem. Pokud jsou děti ve faktické péči jednoho rodiče, je povinnost začít hradit výživné bezodkladně k rukám pečujícího rodiče. Výše výživného v intencích doporučujících tabulek, případný nedoplatek, tzn., pokud soud rozhodne o vyšší částce, než rodič dosud hradil, bude muset rodič doplatit.

Pro rodiče je důležitá **orientace na budoucnost – zajištění budoucího bydlení, ujasnění finančních možností při hrazení vlastních budoucích nákladů na bydlení, na hrazení potřeb dětí, faktické zajištění péče, informování dětí**.

V případě, že se rodiče dostanou v souvislosti s rozpadem soužití do finančních obtíží, předání informací o systému dávek státní sociální podpory, vyplácených dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře (přídavky na dítě, příspěvek na bydlení) a hmotné nouze vyplácených dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi (doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí, mimořádná okamžitá pomoc). Obojí vyplácí místně příslušné kontaktní pracoviště Krajské pobočky úřadu práce ČR. Zde by klienti měli dostat podrobné informace i příslušné tiskopisy. Znění zákonů v aktuální verzi dostupné na **www.zakonyprolidi.cz**

Na poradnu se mohou obracet rodiče po rozpadu soužití nejen v souvislosti s hledáním řešení ve věci nastavením péče/výživného/kontaktů dětí s nerezidenčním rodičem, ale i v souvislosti s tím, že se **nedokáží dohodnout na záležitosti pro dítě významné**.

O tom, co je pro dítě významná záležitost, hovoří **§ 877 občanského zákoníku**, kde je v odstavci (2) uvedeno **„Za významnou záležitost se považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte.”** Obdobně lze považovat za věc pro dítě významnou i určení/změnu příjmení.

Obecněji lze rozhodování rodičů o věcech pro dítě významné považovat za součást rodičovské odpovědnosti, která je upravena v následujících ustanoveních občanského zákoníku:

§ 858

Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

§ 865

Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. Má ji každý rodič, ledaže by jí byl zbaven.

§ 875

Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte.

§ 876

(1) Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče ve vzájemné shodě.

(2) Hrozí-li při rozhodování o záležitosti dítěte nebezpečí z prodlení, může jeden z rodičů rozhodnout nebo dát přivolení sám; je ale povinen neprodleně sdělit druhému rodiči, jaký je stav věci.

Častou neshodou rodičů na věci pro dítě významné v souvislosti s rozpadem jejich soužití je právě **určení místa bydliště nezletilého**. Tomuto tématu se věnuje 1. rodinněprávní sympozium pořádané Justiční akademií na téma **protiprávní změna bydliště**.

Dle závěrů tohoto sympozia je „místem bydliště nezletilého dítěte ve smyslu § 877 odst. 2 občanského zákoníku místo, kde se dítě zdržuje na základě dohody rodičů, rozhodnutí soudu či jiné skutečnosti a má tam své rodinné a sociální vazby – zejména tam, kde navštěvuje školské zařízení, má mimoškolní aktivity, rodinu, kamarády, ošetřujícího lékaře a podobně. Významnou změnou bydliště dítěte je taková změna místa, kde se zdržuje, která s sebou nese změnu rodinných a sociálních vazeb. Rodič nesmí bez souhlasu druhého rodiče či soudu významně změnit bydliště nezletilého dítěte.

Pokud by tak z ospravedlnitelných důvodů (například ochrana fyzické integrity rodiče nebo dítěte v případě domácího násilí ze strany druhého rodiče) učinil, je povinen v přiměřené lhůtě požádat soud o dodatečný souhlas s takovou změnou. Rozhoduje-li soud o péči o nezletilé dítě nebo dohodnou-li se rodiče na péči o své nezletilé dítě, má se za to, že dítě bude sdílet bydliště rezidentního rodiče aktuální v době rozhodování soudu nebo vzniku dohody rodičů, popřípadě bydliště avizované v průběhu soudního řízení nebo uzavření dohody s druhým rodičem. Případná pozdější významná změna takového bydliště je věcí, na které se rodiče musí dohodnout.

12. Příklady práce s rodiči nezletilých dětí po rozpadu soužití

Protiprávní (jednostranná) významná změna bydliště dítěte, ať již pramení z neznalosti, rodičovské obstrukce nebo agresivní procesní strategie, je nepřipustná. Je povinností soudu a dalších subjektů zúčastněných na rozhodování ve věci péče o nezletilé dítě, edukovat rodiče o protiprávnosti jednostranné změny bydliště dítěte, působit preventivně tak, aby k jednostranné změně bydliště nedošlo, a pokud již taková situace nastane, využít veškerých prostředků pro to, aby nedošlo k narušení vztahu dítěte s druhým rodičem nebo jinému zásahu do nejlepšího zájmu dítěte. Skutečnost, že jeden z rodičů protiprávně (jednostranně) významně změnil bydliště dítěte, je podstatnou okolností, kterou je třeba zohlednit při rozhodování, komu dítě svěřit do péče a při rozhodování o rozsahu a podmínkách styku.“ Na zainteresovaných institucích, tedy i poskytovatelích odborné pomoci, pak je, aby o tomto rodiče edukovali.

Rodiče mohou poradnu vyhledat v rámci probíhajícího soudního řízení, kdy se zpravidla na poradnu obracejí na doporučení OSPD či soudu, či sami za situace, kdy se jim nedaří dohodnout. Je potřeba, aby oba rodiče, nejlépe společně, byli edukováni o výše uvedeném, a to se zaměřením na práva a potřeby dítěte. Protiprávní (jednostranné) rozhodnutí rodiče o věci pro dítě významné, ať již pramení z neznalosti či je záměrné, je nepřipustné. Povinností soudu a dalších subjektů zúčastněných na řešení situace nezletilého dítěte je edukovat rodiče o protiprávnosti takového jednání.

V případě, že se rodiče na věci pro dítě významné dohodnou, je jim odborným pracovníkem poradny poskytnuta pomoc při sepsání dohody o této věci. V případě probíhajícího soudního řízení jsou s rodiči probrány možnosti postupu směrem k soudu, kdy jsou vedeni k mimosoudnímu řešení situace.

Pokud však trvá zájem rodičů na soudním řešení, předkládají sami rodiče tuto dohodu soudu ke schválení.

Pokud se rodiče i přes edukaci na záležitosti pro dítě významné nedohodnou, nezbyvá, než aby se obrátili na místně příslušný okresní soud (dle místa bydliště nezletilého dítěte), aby rozhodl za ně. Toto je upraveno v **§ 877 odst. (1) občanského zákoníku**, kde je uvedeno **„Nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče.“**

K soudu by měl dle **§ 466** písm. j) zákona o zvláštních řízeních soudních **směřovat návrh, aby bylo rozhodnuto o věci pro dítě významné, na které se rodiče neshodnou.** V případě, že hrozí **riziko z prodlení**, tzn., že je potřeba s ohledem na povahu věci rozhodnout rychle, pak **návrh na vydání předběžného opatření dle § 74 občanského soudního řádu.**

Pokud rodič navrhne, aby soud vydal předběžné opatření ve věci pro dítě významné, na /které se rodiče nemohli dohodnout, je povinen nejpozději ve stejný den, kdy podal u soudu návrh, složit jistotu ve výši 10 000 Kč, ledaže osvědčí spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Soud je povinen ve lhůtě do 7 dnů od podání návrhu ve věci rozhodnout. Tato jistina je rodiči vrácena v zákonem stanovené lhůtě (§ 75 b odst. (4) občanského soudního řádu). Každý návrh by měl obsahovat výrok, jak má soud v dané věci rozhodnout, a tvrzení v něm uvedená musí být opřena o důkazy podrobněji, viz metodika – náležitosti návrhu.

Jako v každém soudním řízení, týkajícím se nezletilého dítěte, tak i v tomto, by mělo dítě participovat na věci. Tzn., že by mělo dostat od rodičů, kolizního opatrovníka a soudu dostatek informací o věci, neboť **dítě má potřebu porozumění těm skutečnostem, které se jej dotýkají, aby mohlo, s ohledem na svůj věk, vzniklou situaci pochopit, správně vyhodnotit, následně ji přijmout a vyrovnat se s ní.**

Povinnost rodiče před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, **sdělit dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit**, je součástí rodičovské odpovědnosti upravené v § 875 odst. 2) občanského zákoníku. Náзору dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu. Je tedy primárně na rodičích, aby s dítětem o situaci přiměřeně věku hovořili.

Povinnost informovat dítě má dle § 867 občanského zákoníku i soud, který před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, poskytne dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a tento sdělit.

Není-li podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor nebo není-li schopno tento názor sdělit, soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte. Typicky bude takovou osobou soudem jmenovaný kolizní opatrovník. Náзору dítěte věnuje soud patřičnou pozornost. Zároveň je potřeba mít na paměti, že **vyjadřovat svůj názor, říkat, co si myslí a co potřebuje, je právo dítěte, nikoliv jeho povinnost.**

OSPOD příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností pak hovoří s dítětem v rámci výkonu kolizního opatrovnictví, kdy

soud po obdržení návrhu na rozhodnutí o věci pro dítě významné, na niž se rodiče neshodnou v souladu se zákonem, jmenuje nezletilému dítěti zástupce – kolizního opatrovníka pro řízení upravující jeho poměry. V praxi to znamená, že zastupuje dítě v rámci probíhajících řízení o úpravu jeho poměrů zajištěním praktické a účinné účasti dítěte v řízení, které se jej týká, zajištění přístupu dítěte ke spravedlnosti, zajištění spravedlivého procesu pro dítě.

Z výše uvedeného vyplývá, že dítě má právo se vyjádřit, pokud se ale vyjádřit před soudy, orgány sociálně-právní ochrany dětí, popř. dalšími odbornými pracovníky nechce, musí být toto jeho právo respektováno.

S rodiči jsou probrány další možnosti spolupráce s poradnou. Jako vhodné se v rámci předcházení dalším konfliktům rodičů ohledně péče o jejich děti nabízí **seznámení rodičů s rodičovským plánem**. Rodičovský plán je praktický nástroj pomoci rodičům při nastavení péče o dítě po rozpadu jejich vztahu. **Rodičovský plán pomáhá rodičům při promýšlení otázek týkajících se péče o jejich společné dítě po rozpadu jejich soužití**. Při jeho sestavování se rodiče učí, jak postupovat při domlouvání jednotlivých věcí. Jednotlivé otázky se tematicky zabývají oblastmi, které buď již rodiče ve vztahu k dítěti (dětem) aktuálně řeší nebo budou pravděpodobně řešit v budoucnu. Více k rodičovskému plánu metodika výše, viz rodičovský plán.

Rodiče jsou pak motivováni k jeho vyplnění, ať již sami či za pomoci odborného pracovníka poradny. Další z nabídky spolupráce rodičů s poradnou může být navázání spolupráce s psychologem za účelem obnovy rodičovské komunikace o záležitostech dětí. Forma konkrétní spolupráce se vždy odvíjí od aktuální situace rodiny a „dohodnuté zakázky“.

13. Seznam použité literatury

BRZOBHATÝ, Robin, Martina CIRBUSOVÁ a Romana ROGALEWICZOVÁ. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte: metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem.* Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-1010-5.

COUNCIL OF EUROPE. *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice [online].* Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011 [cit. 15. 4. 2021]. ISBN 978-92-871-7274-7. Dostupné z <https://bit.ly/3z9g76f>

DELFOŠ, Martine F. *Pověz mi... Jak vést profesionální rozhovor s dětmi mezi 4 a 12 lety.* Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1327-7.

FUČÍK, Petr. *Střídavá péče nedělá z dětí nešťastné batůžkáře, říká sociolog Petr Fučík [online].* Universitas, magazín vysokých škol [cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z: <https://bit.ly/3aHTxZ9>

HAMPLOVÁ, Eva. *Ošetřovné v případech střídání při ošetřování či péči [online].* Česká správa sociálního zabezpečení, 2021 [cit. 1. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/osetrovne>

HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. *O roli kolizního opatrovníka dítěte v soudním řízení o péči, respektive o úpravě poměrů dítěte [online].* Praha: epravo.cz, 2020 [cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z <https://bit.ly/3yMoq6H>

HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte.* Liga lidských práv. ISBN 978-80-87414-26-2.

HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo.* Praha: C. H. Beck, 2015. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-552-7.

JUSTICE.CZ. *Řízení ve věcech péče o nezletilého – rodičovský plán [online].* Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2017 [cit. 23. 1. 2021]. Dostupné z <https://bit.ly/3yLRD1w>

JUSTIČNÍ AKADEMIE. *Panelová odborná diskuze na téma „střídavá péče“ [online].* Justiční akademie. Vzdělávací instituce pro soudy, státní zastupitelství a Ministerstvo spravedlnosti, 2019 [cit. 10. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.jacz.cz/images/rodiinnepravni_symposium/zavery_panelove_diskuse_psychologu.pdf

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Děti, rodina a stres.* Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Psychiatrické centrum Praha v nakladatelství. Galén, 1994, ISBN 80-858524-06-X.

MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny.* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

MIKULKOVÁ, Milena. *Metodika doprovázení rodičů a dětí v rozvodové a porozvodové situaci.* Karviná: Akademický ústav Karviná z.ú., 2019.

MIKULKOVÁ, Milena. *Hlavu vzhůru po rozvodu.* Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-1702-4

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty.* Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-12-1.

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Analýza aktuálních otázek výživného [online].* Praha: Justice.cz, 2020 [cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z: <https://bit.ly/3bdn0dz>

NEJvyšší SOUD, 1. rodinněprávní symposium Justiční akademie na téma Protiprávní změna bydliště nezletilého dítěte jedním z jeho rodičů, Dostupné z <https://bit.ly/3Pgi5HC>

NEJvyšší SOUD, 3. rodinněprávní symposium Justiční akademie na téma Střídavá péče, Dostupné z <https://bit.ly/3yHiE6a>

NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí.*
Praha: GRADA, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9.

NOVÁK, Tomáš, Simona CORRADINIOVÁ a Radim VYPUŠTÁK. *Kontakt s dětmi po rozvodu: jak nepřijít o dítě.*
Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-910-6.

NOVÁK, Tomáš. *Některé příčiny zdánlivě nepochopitelného odmítání jednoho z rodičů po rozvodu [online].*
PhDr. Tomáš Novák, 2021 [cit. 1. 4. 2021]. Dostupné z: <https://stridavka.cz/nektere-priciny-zdanlive-nepochopitelneho-odmitani-jednoho-z-rodicu-po-rozvodu/>

NOVÁK, Tomáš. *Mýty o střídavé péči o dítě po rozvodu [online].*
PhDr. Tomáš Novák [cit. 1. 4. 2021]. Dostupné z: <https://stridavka.cz/myty-o-stridave-peci-o-dite-po-rozvodu/>

NOVÁKOVÁ, Markéta. *Zavádění interdisciplinární spolupráce v opatrovnickém řízení ve věci úpravy poměrů dětí po rozvodu.*
Praha: Metodická podpora při etablování interdisciplinární spolupráce, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/17_071/0007651, 2020.

NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem.*
2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2016. Právo. ISBN 978-80-7554-022-5.

O COCHEMSKÉ PRAXI. *Principy cochemské praxe [online].*
Cochem.cz, 2020 [cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/wordpress/o-cochemske-praxi/>.

O COCHEMSKÉ PRAXI. *Role profesí-soud [online].*
Cochem.cz, 2020 [cit. 14. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/wordpress/o-cochemske-praxi/>.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sdílené rodičovství.*
Praha: Národní institut pro děti a rodinu, 2020. ISBN 978-80-87066-07-2. <https://sdilenerodicovstvi.cz>

POLÁK, Vladimír a Pavla POLÁKOVÁ. *Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých dětech v obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně – inspirováno Cochemskou praxí.*
Vysoká škola zdravotnictví a sociální práce sv. Alžběty, n.o. v spolupráci so Slovenským inštitútom pre mediáciu a mimosúdne riešenie sporov a Asociáciou rodinných mediátorov Slovenska, 2018. ISBN 978-80-972982-1-0.

POLÁK, Vladimír a Lenka WESTPHALOVÁ. *Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé.*
Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví, 2018, roč. 26, č. 7. ISSN 1210-6410.

PTÁČEK Radek, *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte, Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem, kapitola 5, Doporučení pro soudní znalce, Robin Brzobohatý, Martina Círbusová, Romana Rogalewiczová a kol., Tribun EU 2015, ISBN 978-80-263-1010-5*

PTÁČEK Radek, *Rozvod je pro dítě vždycky rána. Když v ní budou rodiče dál rýpat, nezahojí se nikdy, říká psycholog.*
Aktuálně.cz, 1. 8. 2018, Dostupné z <https://bit.ly/3B0wbZg>

ROGALEWICZOVÁ, Romana a Martina CÍRBUSOVÁ. *Cochemská praxe v České republice: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14.-15. 5. 2015 v Brně.*
Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-0999-4

ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu.*
Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

RUDOLPH, Jürgen. *JSI MOJE DÍTĚ, Cochemská praxe – cesty k lidštějšímu rodinnému právu,*
Magistrát hlavního města Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6

ŠÍNOVÁ, Renáta, Lenka WESTPHALOVÁ a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *Rodičovská odpovědnost.*
Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

Č. 1 Vzor společného návrhu rodičů na úpravu péče a výživy k nezletilým dětem v době před rozvodem a po rozvodu manželství rodičů (alternativy úpravy styku)

Okresnímu soudu v Karviné

Návrh rodičů na schválení dohody o úpravě péče a výživy k nezletilým dětem pro dobu před a po rozvodu jejich manželství

Matka: *jméno, příjmení, datum narození, bydliště, tel. kontakt, e-mail*

Otec: *jméno, příjmení, datum narození, bydliště, tel. kontakt, e-mail*

Děti: *jméno, příjmení, datum narození, bydliště*

jméno, příjmení, datum narození, bydliště

I.

Rodiče činí nesporným, že uzavřeli sňatek dne před Z jejich manželství se narodil dne syn a dne dcera..... Od rodiče společně nežijí.

Důkaz: oddací list a rodný list nezletilých

II.

Poměry matky:

Matka je zaměstnaná jako, její průměrný čistý měsíční příjem v posledních dvanácti měsících činí Kč. V současné době žije v nájemním bytě, na nájmu a úhradách spojených s užíváním bytu zaplatí měsíčně částku Kč. V současné době žije společně s přítelem, se kterým společně hospodaří. Nemá majetek větší hodnoty, ani jinou vyživovací povinnost. Vyjma přídavku na děti, který činí Kč na každé, není příjemkyní dávek státní sociální podpory ani hmotné nouze.

Důkaz: potvrzení zaměstnavatele o výši příjmu, rozhodnutí ÚP o přiznání přídavku na děti, případně výslech matky

Poměry otce:

Otec je zaměstnán jako, jeho průměrný čistý měsíční příjem v posledních dvanácti měsících činí Kč. V současné době žije v nájemním bytě, na nájmu a úhradách spojených s užíváním bytu zaplatí měsíčně částku Kč. V současné době nemá přítelkyni, se kterou by společně hospodařil. Nemá majetek větší hodnoty, ani jinou vyživovací povinnost.

Důkaz: potvrzení zaměstnavatele, případně výslech otce

Poměry nezletilých dětí:

Nezletilý navštěvuje třídu základní školy na adrese..... Je členem fotbalového klubu, roční náklady spojené s fotbalem činí Nezletilá navštěvuje třídu základní školy na adrese..... Ve volném čas navštěvuje keramický kroužek, roční náklady spojené s touto aktivitou činí Kč. Oba se stravují ve školní jídelně, stravné činí Měsíčně na každé z dětí. Oba jsou zdraví, mají potřeby přiměřené svému věku.

Důkaz: potvrzení fotbalového klubu o výši klubových příspěvků, případně výslech rodičů

III.

V současné době je péče a výživa nezletilých dětí zajišťována tak, že rodiče o nezletilé fakticky střídavě pečují a platí výživné v intencích jejich dohody.

IV.

Rodiče shodně uvádějí, že se na péči a výživě o děti domluvili. Dětem sdělili vše podstatné ohledně budoucího uspořádání poměrů a vyslechli si jejich názor; oba s navrženou dohodou souhlasí. Rodiče proto navrhují, aby soud rozsudkem schválil jejich dohodu v následujícím znění:

Rodiče se dohodli, že se v péči o své děti budou střídat tak, že

a) nezletilí budou v péči matky od pondělí připadající na lichý kalendářní týden od 14.00 hodin do pondělí připadající na sudý kalendářní týden do 14.00 hodin a v péči otce od pondělí připadající na sudý kalendářní týden od 14.00 hodin do pondělí připadající na lichý kalendářní týden do 14.00 hodin; k předávání dětí bude docházet prostřednictvím školského zařízení. Pokud nebudou v pondělí nezletilí ve školském zařízení, dojde k jeho předání v místě bydliště rodiče, který o něj v předcházejícím týdnu pečoval.

Na péči a styku zejména v průběhu prázdnin a svátků jsou schopni a ochotni se domluvit a nepotřebují podrobnější písemnou dohodu o výkonu střídavé péče.

b) nezletilí budou v péči matky od pondělí připadající na lichý kalendářní týden od 14.00 hodin do pondělí připadající na sudý kalendářní týden do 14.00 hodin a v péči otce od pondělí připadající na sudý kalendářní týden od 14.00 hodin do pondělí připadající na lichý kalendářní týden do 14.00 hodin; k předávání dětí bude docházet prostřednictvím školského zařízení. Pokud nebudou v pondělí nezletilí ve školském zařízení, dojde k jeho předání v místě bydliště rodiče, který o něj v předcházejícím týdnu pečoval.

Shora uvedená úprava péče neplatí o letních, podzimních a jarních prázdninách a o vánočních a velikonočních svátcích, kdy budou rodiče o nezletilé pečovat následujícím způsobem:

V péči matky budou nezletilí

o letních prázdninách od 30. 6. v době od 14.00 hodin do 15. 7. do 14.00 hodin a od 31. 7. v době od 14.00 hodin do 16. 8. do 14.00 hodin,

o podzimních prázdninách v lichém kalendářním roce od středy 14.00 hodin předcházející těmto prázdninám do pondělí 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách,

o jarních prázdninách v sudém kalendářním roce od soboty 14.00 hodin předcházející těmto prázdninám do pondělí 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách,

o vánočních svátcích v lichém kalendářním roce od 23. 12. v době od 14.00 hodin do 26. 12. do 14.00 hodin a v lichém kalendářním roce od 27. 12. v době od 14.00 hodin do 2. 1. do 14.00 hodin,

o velikonočních prázdninách v sudém kalendářním roce od čtvrtku 14.00 hodin předcházejícího těmto prázdninám do úterý 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách.

V péči otce budou nezletilí od 15. 7. v době od 14.00 hodin do 31. 7. do 14.00 hodin a od 16. 8. v době od 14.00 hodin do 31. 8. do 14.00 hodin,

o podzimních prázdninách v sudém kalendářním roce od středy 14.00 hodin předcházející těmto prázdninám do pondělí 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách,

o jarních prázdninách v lichém kalendářním roce od soboty 14.00 hodin předcházející těmto prázdninám do pondělí 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách,

14. Přílohy

o vánočních prázdninách v sudém kalendářním roce od 23. 12. v době od 14.00 hodin do 26. 12. do 14.00 hodin a v lichém kalendářním roce od 27. 12. v době od 14.00 hodin do 2. 1. do 14.00 hodin v sudém kalendářním roce,

o velikonočních prázdninách v sudém kalendářním roce od čtvrtku v době od 14.00 hodin předcházejícího těchto prázdninám do úterý do 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách. K předávání dětí bude docházet v místě bydliště rodiče, který měl dítě v péči.

Rodiče se dohodli na stejné úpravě péče i pro dobu po rozvodu jejich manželství.

Matka se zavazuje platit na výživu nezletilého částku 2 000 Kč měsíčně a na výživu nezletilé částku 1 500 Kč měsíčně počínaje dnem, a to do 15. dne měsíce, na který je výživné určeno, k rukám otce.

Otec se zavazuje platit na výživu nezletilého částku 3 000 Kč měsíčně a na výživu nezletilé částku 2 300 Kč měsíčně počínaje dnem, a to do 15. dne měsíce, na který je výživné určeno, k rukám matky.

Pro dobu po rozvodu jejich manželství se rodiče zavazují platit od právní moci rozsudku o rozvodu výživné ve stejné výši.

obec, dne

matka

otec

.....

.....

Č. 2 Vzor dohody o péči a výživě (styku) k nezletilému dítěti

DOHODA RODIČŮ o úpravě poměrů k nezletilému dítěti

Matka: *jméno, příjmení, datum narození, bydliště, tel. kontakt, e-mail*

Otec: *jméno, příjmení, datum narození, bydliště, tel. kontakt, e-mail*

Nezletilé dítě: *jméno, příjmení, datum narození, bydliště*

I.

Rodiče společně prohlašují, že si uvědomují nezastupitelnost role obou rodičů při výchově svého dítěte. Zavazují se, že budou vzájemně participovat na výchově svého dítěte, nebudou druhému rodiči bránit v kontaktu s dítětem včetně telefonického, vzájemně si budou sdělovat důležité informace týkající se jejich dítěte s tím, že závažné informace, týkající se např. zdravotního stavu dítěte, si budou sdělovat bezodkladně.

II.

Rodiče se dohodli, že o dítě bude **pečovat matka/otec** s tím, že

a) jsou **schopni a ochotni se domluvit na zapojení otce/matky** do života dítěte **a nepotřebují písemnou dohodu o styku**.

b) **otec/matka bude ekvivalentně zapojen/a do života dítěte, a to následujícím způsobem:**

Otec/matka se s dítětem bude stýkat od středy 14.00 hodin připadající na sudý kalendářní týden do pondělí 8.00 hodin připadajícího na lichý kalendářní týden a ve čtvrtek od 14.00 hodin do 19.00 hodin připadajícího na lichý kalendářní týden; k předávání dítěte bude docházet prostřednictvím školského zařízení. Pokud nebude dítě v den předávání ve školském zařízení, vyzvedne si dítě otec/matka v místě bydliště matky/otce a k odevzdání dítěte do péče matky/otce dojde v místě bydliště otce/matky.

Shora **uvedená úprava styku neplatí o letních, podzimních a jarních prázdninách a o vánočních a velikonočních svátcích**, kdy se otec/matka bude se synem stýkat následujícím způsobem:

o letních prázdninách od 30. 6. v době od 14.00 hodin do 15. 7. do 14.00 hodin a od 31. 7. v době od 14.00 hodin do 16. 8. do 14.00 hodin,

o podzimních prázdninách v lichém kalendářním roce od středy 14.00 hodin předcházející těmto prázdninám do pondělí 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách,

o jarních prázdninách v sudém kalendářním roce od soboty 14.00 hodin předcházející těmto prázdninám do pondělí 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách,

o vánočních svátcích v lichém kalendářním roce od 23. 12. v době od 14.00 hodin do 26. 12. do 14.00 hodin a v lichém kalendářním roce od 27. 12. v době od 14.00 hodin do 2. 1. do 14.00 hodin,

o velikonočních prázdninách v sudém kalendářním roce od čtvrtku 14.00 hodin předcházejícího těmto prázdninám do úterý 14.00 hodin následujícího po těchto prázdninách.

K předávání dítěte bude docházet prostřednictvím školského zařízení, pokud nebude nezletilý v den předávání ve školském zařízení, vyzvedne si syna otec/matka v místě bydliště matky/otce a k předání dítěte zpět do péče matky/otce dojde v místě bydliště otce/matky.

Rodiče se dohodli na stejné úpravě péče i pro dobu po rozvodu jejich manželství. (pozn. v případě, že rodiče uzavřeli sňatek)

14. Přílohy

III.

Otec/matka se zavazuje platit na výživu nezletilého částku 3 000 Kč měsíčně počínaje dnem, a to do 15. dne měsíce, na který je výživné určeno, k rukám matky/otce.

Pro dobu po rozvodu jejich manželství se rodiče zavazují platit od právní moci rozsudku o rozvodu výživné ve stejné výši. (pozn. v případě, že rodiče uzavřeli sňatek)

IV.

Rodiče shodně deklarují, že nezletilému sdělili vše podstatné ohledně budoucího uspořádání poměrů a vyslechli si jeho názor; nezletilý s jejich shora uvedenou dohodou souhlasí.

V.

Rodiče shodně uvádějí, že se o poměrech svého dítěte podrobnějším způsobem dohodli v rodičovském plánu.

obec, dne

matka

otec

.....

.....

č. 3 Vzor zprávy pro soud/OSPOD

Věc: zpráva – nezletilí, nar., a, nar.

Rodiče nezletilých vyhledali pomoc Poradny na základě doporučení Okresního soudu v ...v souvislosti s probíhajícím řízením o úpravu péče a výživy k nezletilým dětem po rozpadu soužití rodičů. K dnešnímu dni proběhly 4 společné konzultace klientů se sociální pracovnící poradny, a to ve dnech,, a

Na počátku spolupráce klienti sdělují, že cca před třemi měsíci došlo k rozpadu soužití, kdy se klientka s dětmi odstěhovala ze společné domácnosti. Kontakty dcery – otec probíhaly nepravidelně dle dohody klientů, a to zejména s ohledem na pracovní možnosti klienta (řidič kamionu). Ačkoliv oba deklarují ochotu se na péči domlouvat, vznikají mezi nimi konflikty, do konfliktů jsou zatahovány děti.

Během první konzultace bylo klientům poskytnuto sociálně-právní poradenství, edukace rodičů, předány edukační materiály – leták pro rodiče, rodičovský plán. S klienty bylo hovořeno o obsahu rodičovské odpovědnosti, roli obou rodičů v životě dětí, důležitosti pozitivní komunikace o dětech, „dovoleném vztahu“ k oběma rodičům, dopadech rodičovského konfliktu na děti. Klienti byli vedeni ke zklidnění komunikace, nastavení spolupráce v zájmu dětí. S klienty byly probrány možnosti nastavení péče při zapojení obou rodičů.

Při druhé konzultaci klient sděluje, že má zájem se do péče o děti více zapojit, tomu uzpůsobí své pracovní povinnosti, z jeho strany zájem na nastavení střídavé péče. Pro klientku je těžké se s představou střídavé péče vyrovnat. Během této konzultace klienti uzavřeli zatím dohodu o péči, dle které se budou v měsíci červenci v péči o děti střídat v týdenních intervalech – sudý týden péče klientky, lichý týden péče klienta, byla probrána otázka výživného.

Během třetí konzultace klienti sdělují, že s ohledem na to, že jsou prázdniny, probíhá péče o děti odlišně od toho, jak se dohodli v poradně, na tomto jsou schopni se domlouvat. Klient stále deklaruje zájem na nastavení střídavé péče, již v tomto ohledu činí kroky směrem ke svému zaměstnavateli. Klient přichází s představou střídavé péče v týdenních intervalech, vždy sobota – sobota tak, jak mu to umožní jeho pracovní povinnosti. S tímto klientka nesouhlasí, protože jí to neumožní trávit nerušený čas s dětmi během víkendu. S klienty byly hledány možnosti nastavení péče respektující na straně jedné pracovní možnosti klienta a na straně druhé potřebu matky trávit s dětmi nerušený čas během víkendu. S ohledem na výše uvedené se jako schůdná varianta jeví nastavení péče v intervalu od soboty do následující neděle (péče matky) a od neděle do následující soboty (péče otce).

S ohledem na krátkou dobu od rozpadu soužití situace pro oba velmi emočně náročná. Mezi klienty narušená komunikace – na pozadí nezpracovaný rozpad soužití, nedorozumění partnerský konflikt, který se aktuálně zejména klientovi jen těžce odděluje od rodičovství, nedorozumění majetkové záležitosti (zejména vypořádání SJM). S klienty byly probrány možnosti další spolupráce s poradnou – individuální/ společná – zpracování rozpadu vztahu, nastavení pozitivní komunikace o dětech, neboť konflikt rodičů bude mít na děti negativní vliv při nastavení jakékoliv formy péče. Je tedy na rodičích, aby se v zájmu svých dětí snažili o zklidnění situace, zlepšení vzájemné komunikace a spolupráce v zájmu rozvoje svých dětí.

Klienti byli vedeni k vyplnění rodičovského plánu, kde budou upraveny další důležité záležitosti týkající se dětí – zajištění lékařské péče pro děti, mimoškolní aktivity dětí, komunikace rodičů o záležitostech dětí, péče během svátků atd. Podrobné nastavení pravidel péče o děti formou rodičovského plánu pak může předcházet konfliktům klientů. Klienti byli vedeni ke společné schůzce klientů se svými právními zástupci za účelem hledání řešení vypořádání SJM.

Dne telefonicky kontaktovala poradnu klientka s tím, že má zájem o další spolupráci.

S pozdravem

....., v. r.
sociální pracovníce

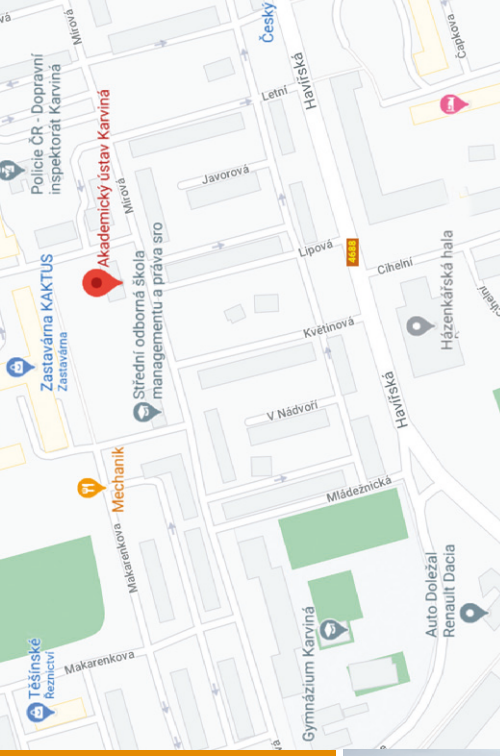
Počet výtisků vyhotoveného dokumentu: 2
1× adresát, 2 listy
1×

V rámci činnosti Poradny SPOLU nabízíme klientům **edukaci rodičů** neboli službu odborného psycho – sociálně – právního poradenství se zaměřením na řešení situací spojených s rozpadem jejich soužití. Smyslem edukace je snaha o deeskalaci rodičovského konfliktu a tím i eliminaci negativních dopadů spojených s rozpadem soužití rodičů na nezletilé děti vyrůstajících v těchto rodinách.

Během (zpravidla) **tří setkání** pracujeme s klienty na hledání řešení, které vychází z přesvědčení, že základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči. Po rozchodu rodičů pak není důvod, aby bezprostředně či později dítě tento vztah ztratilo. Konkrétní řešení, na kterých je s klienty pracováno, pak akcentují nejlepší zájem jejich dítěte.

V případě zájmu jsme klientům nápomocni při uzavření soudní/mimosoudní dohody o poměrech jejich dítěte či vypracování plánu péče o děti po rozchodu tzv. rodičovském plánu.

Pro domluvu termínu konzultace, popř. pro získání více informací nás můžete kontaktovat **telefonicky 735 12 18 13** v době od 9⁰⁰ do 15⁰⁰ hodin

e-mail:

poradna@rodicespolu.cz

Datum konzultace	Jméno pracovníka	Pozn.:

Akademický ústav Karviná, z.ú.
Mírová 1434/27 Karviná 735 06
www.akademickyustav.cz

www.rodicespolu.cz

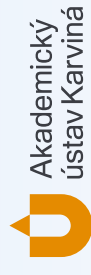
„Nemusíte jít dál spolu,
ale můžete jít vedle sebe...“

**ROZCHÁZÍTE SE S PARTNEREM,
SE KTERÝM VYCHOVÁVÁTE
SPOLEČNÉ DĚTI?**

**ŘEŠÍTE S BÝVALÝM PARTNEREM
NESHODY TÝKAJÍCÍ SE VAŠICH
SPOLEČNÝCH DĚTÍ?**

*Právě Vám nabízíme naše organizace
pomocí formou odborného psycho
– sociálně – právního poradenství
se zaměřením na řešení situací
spojených s rozpadem Vašeho soužití
a nastavením péče o děti po rozpadu
soužití rodičů*

Akademický
ústav Karviná

Každoročně se v České republice rozpadá desetitisíce partnerských svazků, v mnoha z nich vyrůstají nezletilé děti. Přestože je rozpad soužití považován za jednu z nejvíce závažných událostí v životě jedince – ať již v roli dospělého, jemuž se rozpadá vztah, tak i v životě dítěte, které prochází rozpadem soužití svých rodičů, věříme, že i tuto obtížnou životní situaci lze zvládnout.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Standardizace sociální práce v poradenství,
edukaci rodičů v rozvodové/rozchodové situaci“
reg. č.: CZ.03.2.63/0.0/0.0/0.0/19_098/0015133

20 přání dětí k rozvedeným rodičům

Milá mamínko a milý tatínku!

1. Nikdy nezapomeňte: jsem dítětem vás obou. Ať už bydlím jen u jednoho z vás nebo se v péči o mě střídáte, potřebuji vás oba úplně stejně.
2. Neptejte se mě, koho z vás mám raději. Mám vás oba stejně rád. Neočerňujte přede mnou toho druhého, protože mě to bolí.
3. Pomozte mi být v kontaktu s tím rodičem, se kterým právě netrávím čas – vytočte mi jeho telefonní číslo, umožněte mi poslat mu SMS nebo email, předeptejte mi jeho adresu na obálku... Pomozte mi k Vánocům nebo k narozeninám pro něj vyrobit nebo koupit nějaký dárek. Moje fotky nechte vždycky vyvolat dvakrát – jednou taky pro toho druhého.
4. Mluvte spolu a hlavně mě nepoužívejte jako poslíčka mezi vámi. Nechci nosit zprávy, které toho druhého zarmoutí nebo rozčílí.
5. Nebudte smutní, když odcházím k druhému rodiči, nebudu se tam mít špatně. Nejraději bych byl pořád s vámi oběma. Ale nemůžu se roztrhnout na dva kusy – jenom proto, že jste vy roztrhli naši rodinu.
6. Nikdy mi neplánujte nic na dobu, kdy mám být s druhým rodičem. Část mého času chci trávit s tatínkem a část s maminkou. Důsledně to dodržujte.
7. Nebudte zklamání ani se nezlobte, když se vám nehlásím v době, kdy jsem s druhým rodičem. Mám teď dva domovy. A ty musím dobře oddělovat – jinak bych se ve svém životě už ale vůbec nevyznal.
8. Nepředávejte si mě u dveří jako balík. Pozvěte toho druhého na chvíli dál, jsou to pro mě krátké chvílky, kdy vás mám oba. Neničte mi je tím, že se ignorujete nebo hádáte.
9. Když se doopravdy nemůžete ani vidět, předávejte si mě ve školce, ve škole nebo u přátel.
10. Nehádejte se přede mnou – nedělá mi to dobře. Budte ke mně alespoň tak zdvořilí, jako jste k ostatním lidem, a jak to vyžadujete také ode mě.

11. Dávejte mi dost informací, ale nevyprávějte mi věci, kterým ještě nemohu rozumět.
12. Dovolte mi přivést si svoje kamarády k vám oběma. Chci, aby poznali moji maminku a mého tatínka a aby viděli, jak jste oba skvělí.
13. Dohodněte se férovo o penězích. Nechci, aby jeden z vás měl moc peněz a ten druhý jen málo. Ať se vám oběma daří tak dobře, abych se u vás mohl cítit stejně spokojeně.
14. Nesoutěžte o to, kdo mě víc rozmazlí. Tolik sladkostí bych totiž nikdy nemohl sníst, jak moc vás mám oba rád.
15. Řekněte mi na rovinu, když někdy nevystačíte s penězi. Pro mě je stejně mnohem důležitější čas strávený s vámi než peníze. Ze skvělé společné hry se raduji mnohem víc než z nějaké nové hračky.
16. Nemusíme mít pořád nějaké akce. Nemusí být pořád něco nového a skvělého, když spolu něco podnikáme. Nejhezčí je pro mě, když jsme prostě veselí a v pohodě, hrajeme si a máme i trochu klidu.
17. Nechte v mém životě co nejvíc věcí tak, jak bývaly před vaším rozchodem. Začíná to u mého pokojíčku a končí u úplných maličkostí, které jsem dělal úplně sám s tatínkem nebo s maminkou.
18. Budte hodní na babičku a dědečka z druhé strany, i když při rozvodu stáli víc u svého dítěte. Tak byste při mně stáli, kdyby se mi vedlo špatně. Nechci ztratit ještě své prarodiče.
19. Budte tolerantní k novému partnerovi, kterého si ten druhý našel nebo najde, a hlavně ho přede mnou nepomlouvajte. S tímto člověkem musím také vycházet.
20. Budte optimističtí. Svůj partnerský vztah jste nezvládli – ale zkuste alespoň dobře zvládat ten čas poté. Projděte si prosby, které vám píši. Treba si o nich promluvejte, ale nehádejte se. Nepoužívejte tento dopis k vyčítání druhému, jak byl ke mně špatný. Když to uděláte, tak jste vůbec nepochopili, jak na tom teď jsem a co potřebuji, abych se cítil lépe.

Zdroj: <http://www.karin-jaeckel-autorin.de>

Dr. Karin Jäckel, dětská psychologka a spisovatelka dětské literatury.
Volně přeloženo a upraveno.

Rodičovská odpovědnost

Co je to?

Komplex rodičovských povinností a práv vůči dítěti. Rodičům vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti, zpravidla tedy v 18 letech věku dítěte.

V čem spočívá?

Spočívá v péči o dítě (o zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj), v ochraně dítěte, v zajišťování výchovy a vzdělání dítěte, v určení místa bydliště dítěte, v zastupování a spravování jmění dítěte, v udržování osobního styku s dítětem.

Musí se rodiče v záležitostech dítěte shodnout?

Rodiče by měli povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti vykonávat ve vzájemné shodě. Měli by se dohodnout na věcech pro dítě významných.

Co když se nedomluví?

Pokud se neshodnou na věcech pro dítě významných jako určení místa bydliště, volba vzdělávacího zařízení... může na návrh jednoho rodiče rozhodovat soud.

A co po rozchodu rodičů?

I po rozchodu náleží rodičovská odpovědnost oběma rodičům, a to bez ohledu na formu péče o dítě (společnou, střídavou, péči jednoho rodiče).

Co by měli tedy rodiče po rozchodu udělat?

Dohodnout se na budoucím uspořádání poměrů dítěte – péči, výživě, kontaktech dítěte s rodiči, popřípadě jinými osobami blízkými a dalších podstatných věcech týkajících se dítěte.

A co dítě?

Dítě by od rodičů mělo dostat (vhodné) informace o skutečnostech, které se ho v souvislosti s rozpadem soužití rodičů týkají. Pro dítě je důležité, aby dostalo odpovědi na své otázky jako „Kde budu bydlet?“, „Jak se budu vidět s mámou a tátou, prarodiči, kamarády...?“ „Zůstane mi stejná škola, kroužky...?“. Dítě by mělo mít možnost rodičům sdělit svůj názor na situaci, svá přání. Rodiče by pak měli názoru dítěte věnovat patřičnou pozornost a vzít ho při rozhodování v úvahu.

Průběh spolupráce

při zakázce na edukaci klientů v souvislosti
s rozpadem soužití rodičů nezletilých dětí

První kontakt poradny s klientem

- ▲ získání základních informací o klientovi – jméno, příjmení, e-mail, tel. kontakt
- ▲ motivování klienta k zapojení obou rodičů do řešení, tzn. v případě, že poradnu oslovuje/ přichází jeden probrána možnost přizvání druhého rodiče ke spolupráci, např. prostřednictvím e-mailu
- ▲ dohoda termínu první osobní konzultace v poradně, tuto lze ještě následně potvrdit e-mailem

První schůzka

- ▲ přivítání, vzájemné představení, ocenění rodičů za jejich snahu hledat řešení
- ▲ poučení o mlčenlivosti poskytovatele odborné pomoci i situacích, za jakých je tato mlčenlivost prolomena
- ▲ poskytnutí informací o průběhu poskytované odborné pomoci – počet setkání, časový rámec, možné výstupy ze spolupráce včetně zprávy pro soud o průběhu poskytnuté pomoci očekávání klientů ve vztahu k poskytované odborné pomoci
- ▲ vyjasnění „společné zakázky“, a to i ve vztahu k soudu/OSPOD, ve vztahu ke klientům vyjasnění toho, „s čím by z konzultace/spolupráce chtěli odejít“
- ▲ ověření aktuální situace v rodině – kdy došlo k rozpadu soužití, zda toto akceptováno oběma, zda již došlo k rozestěhování rodičovského páru, pokud ano, jak aktuálně pečují o dítě
- ▲ ověření, zda rodiče informovali dítě o situaci – kdo a jakým způsobem, dotaz, zda mají od dětí informace o tom, co si o situaci a jejím řešení děti myslí
- ▲ mapování představ rodičů o řešení situace
- ▲ ověření, zda rodiče při řešení této situace (rodičovské neshody) již v minulosti odbornou pomoc využili a s jakým výsledkem
- ▲ podpora rodičů při uzavření zatímní dohody o péči (součástí kontakty s oběma rodiči, výživné) s výhledem do příštího setkání s odborným pracovníkem/ soudního jednání, případně pomoc při písemném sepsání této dohody
- ▲ předání edukačních materiálů

pokud rodiče děti neinformovali
- vedení ke vhodným nelype společným
jasným sdělením dětem – o rozchodu
i výhledu do budoucna (zajištění
budoucího bydlení, kontakt s oběma
rodiči), předání podpurné materiály
pro děti

První až třetí schůzka

- ▲ edukace rodičů o tématech viz. metodika
- ▲ mapování představ budoucích řešení, a to s ohledem na možnosti rodičů a potřeby dítěte
- ▲ identifikace sporných bodů bránící v dohodě, popř. dalších okolností bránících v dohodě (komunikační nesoulad rodičů, nezpracovaný partnerský rozchod)
- ▲ směřování rodičů k hledání smírného řešení
- ▲ podpora rodičů při vypracování rodičovského plánu
- ▲ probrání možností další spolupráce s poskytovatelem odborné pomoci, vyjasnění další „zakázky“, její oddělení od stávající
- ▲ domluva termínu další konzultace/ ukončení spolupráce, rozloučení

Výstupy ze spolupráce

- ▲ dohoda rodičů (soudní/mimosoudní případně se zpětvzetím návrhu na úpravu poměrů dítěte, ideálně pokud je doplněná o rodičovský plán)
- ▲ zpráva o průběhu spolupráce rodiny s poskytovatelem odborné pomoci (na základě žádosti soudu/OSPOD)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

SKUPINOVÁ EDUKACE RODIČŮ

v souvislosti s úpravou poměrů
nezletilých dětí
po rozpadu vztahu rodičů

Akademický
ústav Karviná

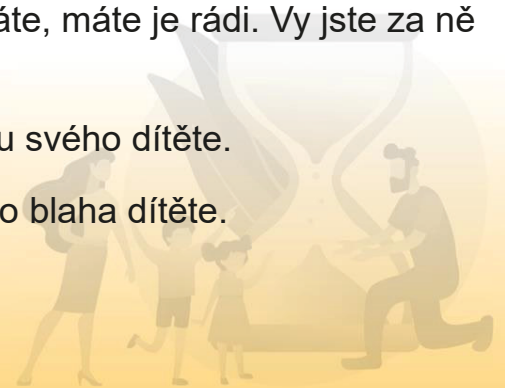
„Standardizace sociální práce v poradenství, edukaci rodičů v rozvodové/rozchodové situaci“,
reg. č.: CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015133

Proč jste tady?

- ☐ Aktuálně se rozcházíte nebo rozvádíte nebo jste se rozešli již před delší dobou a řešíte neshodu ohledně Vašeho společného dítěte.
- ☐ Bylo Vám dnešní setkání doporučeno soudem, orgánem sociálně-právní ochrany dětí nebo přicházíte bez doporučení.
- ☐ Nejčastějším důvodem bývá, že se s druhým rodičem nemůžete dohodnout na úpravě péče a výživy k Vašemu dítěti, kontaktech dítěte s rodičem nebo na věci pro dítě významné.
- ☐ Chceme Vás podpořit v hledání nejlepšího řešení pro Vaši rodinu, pro to, aby Vaše dítě zvládlo tuto obtížnou životní situaci a mohlo dobře prospívat.

Proč je důležité, abyste se jako rodiče dokázali domluvit?

- ❑ Protože vy jste odborníci na své děti. Vy své děti znáte, máte je rádi. Vy jste za ně zodpovědní.
- ❑ Měli byste to být primárně Vy, kdo rozhoduje o osudu svého dítěte.
- ❑ Vaše dohoda je nezbytným předpokladem budoucího blaha dítěte.

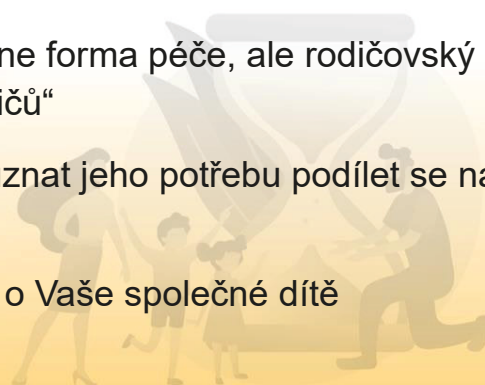
Co byste měli jako rodiče umět?

- ❑ Oddělit partnerský konflikt od rodičovství.
- ❑ Kooperovat na péči a výchově dítěte s druhým rodičem
- ❑ Komunikovat o společném dítěti s druhým rodičem
- ❑ Uzavírat dohody týkající se společného dítěte a tyto dohody dodržovat.

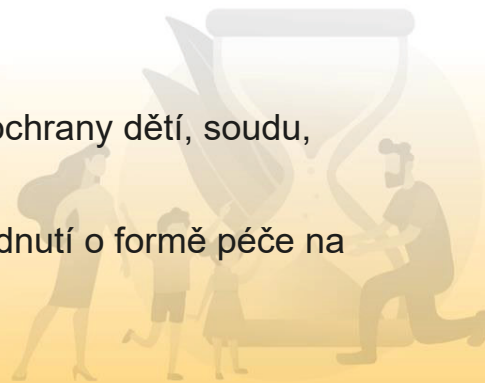
Co k tomu potřebujete?

- ☐ Orientovat se na perspektivu dítěte a na novou životní situaci dítěte a rodičů, nikoliv na rodinnou situaci před rozvodem/rozchodem
- ☐ Neeskalovat konflikt, hledat smírná řešení, protože „ne forma péče, ale rodičovský konflikt je určující, jak dítě prospívá po rozchodu rodičů“
- ☐ Respektovat druhého rodiče v jeho rodičovské roli, uznat jeho potřebu podílet se na výchově Vašeho společného dítěte
- ☐ Nezpochybňovat schopnost druhého rodiče pečovat o Vaše společné dítě

Jaké informace obdržíte?

- ☐ o obsahu rodičovské odpovědnosti
- ☐ o potřebách a prožívání dítěte zasaženého rozpadem vztahu rodičů
- ☐ o dopadech rodičovského konfliktu na dítě
- ☐ o průběhu soudního řízení
- ☐ o roli jednotlivých subjektů (orgánu sociálně-právní ochrany dětí, soudu, pomáhajících profesí)
- ☐ o formách péče a faktickém dopadu soudního rozhodnutí o formě péče na život rodiny
- ☐ o principech určování výživného

Rodičovská odpovědnost

- ❑ Komplex rodičovských povinností a práv vůči dítěti. Rodičům vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti, zpravidla tedy v 18 letech věku dítěte.
- ❑ Spočívá v péči o dítě (o zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj), v ochraně dítěte, v zajišťování výchovy a vzdělání dítěte, v určení místa bydliště dítěte, v zastupování a spravování jmění dítěte, v udržování osobního styku s dítětem.
- ❑ I po rozchodu náleží rodičovská odpovědnost oběma rodičům, a to bez ohledu na formu péče o dítě (společnou, střídavou, péči jednoho rodiče).
- ❑ Rodiče by měli povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti vykonávat ve vzájemné shodě. Měli by se shodnout na věcech pro dítě významných.
- ❑ Pokud se neshodnou na věcech pro dítě významných jako určení místa bydliště, volba vzdělávacího zařízení... může na návrh jednoho rodiče rozhodovat soud.

Prožívání a potřeby dítěte při rozpadu soužití rodičů

- ❑ Rozvod/rozchod rodičů je pro dítě potenciálně traumatizující. Pomoc, kterou od Vás potřebuje, je projevem Vaší rodičovské odpovědnosti. Dítě zvládne rozpad Vašeho soužití, pokud ho zvládnete Vy sami.
- ❑ Základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči prostřednictvím Vaší fyzické a emoční dostupnosti. Případné narušení vztahu k jednomu z Vás rodičů je jedním z nejzávažnějších následků rozpadu rodiny.
- ❑ Potřebu dítěte mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči po rozpadu jejich svazku zpravidla naplní takové uspořádání poměrů dítěte, při kterém jste do života dítěte ekvivalentně zapojeni oba.
- ❑ Až na výjimky nemá na duševní zdraví dítěte a jeho další vývoj negativní dopad samotná forma péče, ale především intenzivní konflikt rodičů, zejména ten konflikt, který bezdůvodně směřuje k narušení vazby dítěte k jednomu z Vás.

Informování dítěte o situaci

- ❑ Dítě by mělo od Vás v souvislosti s Vaším rozchodem obdržet potřebné informace. Zejména o tom, co ho v této souvislosti čeká - kde bude bydlet, jak se uvidí s mámou a tátou, dalšími rodinnými příslušníky, kamarády... Zajímejte se o jeho názor, pocity, obavy
- ❑ Váš zájem o názor dítěte ale neznámá, že ho budete činit zodpovědné za rozhodnutí, které patří do rukou dospělých. Je vždy na Vás rodičích, abyste se na péči a dalších záležitostech společného dítěte dohodli a nestavěli ho do role rozhodce Vašeho sporu
- ❑ Apel na rodiče <https://video.aktualne.cz/dvtv/deseti-tisicum-deti-rocne-se-rozpada-rodina-rozvod-zvladnou/r~cd09ae2e746b11e882090cc47ab5f122/>
- ❑ Bud'te trpěliví, snažte se v životě dítěte zachovat co nejvíce z jeho dosavadního života

Tipy pro rodiče, jak s dítětem o situaci hovořit

- ❑ Bohužel rodiče často podlehnou dojmu, že dítě nevnímá napjatou situaci mezi rodiči. Pokud děti nemají o situaci informace, tím více strádají, když neví, co se děje. Z tohoto důvodu je potřeba s dětmi otevřeně hovořit o rozchodu a budoucí perspektivě.
- ❑ **Nejlépe oba rodiče společně** / v případě, že společného sdělení nejste schopni, pak je možno, aby s dítětem hovořil každý sám, popřípadě sdělení šlo ze strany toho rodiče, který to dokáže dítěti předat vhodným způsobem a nemusí to být iniciátor rozvodu
- ❑ **Seznamte své dítě vhodným způsobem o tom, že se budete rozvádět/rozcházet, a co to pro vás všechny bude znamenat**, tzn. jak budou rodinné vztahy fungovat v budoucnu, zda a jaké změny se dotknou bydliště, školy, kamarádů dítěte a dalších věcí pro dítě důležitých
- ❑ Zajistěte si dostatečný časový prostor na sdělení, mluvte klidně, zbytečně dítěti nesdělujte příčiny rozvratu a viníka, kdo za to může
- ❑ Na dotazy dítěte reagujte upřímně (včetně toho, zda jeden z rodičů má již nového partnera), nelžete (ale ne vždy musí mít dospělí již všechny odpovědi, a tak i nevím, je odpověď)
- ❑ 20 přání Vašeho dítěte (v případě rozvodu či rozchodu)

Dopady rodičovského konfliktu na dítě

- ❑ Pokud se Vám nepodaří oddělit svůj partnerský konflikt od rodičovství, dochází nejen k **bezprostředním změnám v chování a prožívání dítěte**, ale také k dlouhodobému ovlivnění jeho **zdravého tělesného, duševního i sociálního vývoje**.
- ❑ Dítě v reakci na Váš konflikt **zapojuje obranné mechanismy**, jež **tlumí psychickou bolest**, stává se méně vnímavým k prožitkům svým i druhých.
- ❑ Může cítit velkou zlost, reagovat **zvýšenou plačtivostí, negativismem, ztíženou koncentrací, pomočováním, nočními děsy**. V situaci, kdy je dítě vtahováno do bojů otce a matky, je **ochuzeno o možnost vnímat sama sebe jako zdroj radosti svých rodičů**. Přichází tedy o významný zdroj vlastního pozitivního sebehodnocení a naopak se u něj mohou projevit psychosomatické obtíže jako bolesti hlavy a břicha, nesoustředěnost, nervozita, podráždění. Může dojít ke zhoršení prospěchu ve škole.
- ❑ V období puberty a adolescence se stává problematickou **zdravá separace od rodiny** – dítě může mít obtíže v navazování kvalitních vrstevnických vztahů, inklinuje k **rizikovému chování, nerespektování autorit** či se naopak uzavírá do svého vlastního světa, stává se **osamělým izolovaným**. Následně pak může mít obtíže při vytváření vlastní identity a hledání místa v životě. Zažívá pocity prázdnoty, má problémy v partnerském životě, problematicky zvládá řešení každodenních i náročnějších životních situací.“
- ❑ (zdroj leták interdisciplinárního týmu Nový Jičín, upraveno)

Možnosti řešení – soudní / mimosoudní

- ❑ Vždy je preferovaná **dohoda rodičů před autoritativním rozhodnutím soudu**
- ❑ Řešení situace spojené s rozpadem soužití sezdáných či nesezdáných párů s nezletilými dětmi mohou být odlišné. U nesezdáných párů zákon nevyžaduje, aby si upravily poměry nezletilých dětí prostřednictvím soudu
- ❑ K soudnímu řešení situací nesezdáných párů pak dochází, pokud rodiče shodu nenajdou, popř. jsou k tomu vyzváni např. s ohledem na výplatu sociálních dávek
- ❑ Dohoda rodičů x rozsudek soudu
- ❑ Dohoda – mimosoudní x schválená soudem
- ❑ Dohoda schválená soudem/pravomocný rozsudek soudu –vykonatelná/ neplnění lze vymáhat

Formy péče o dítě po rozchodu rodičů

- ❑ **Společná péče rodičů** – forma péče, kdy jsou do běžných záležitostí dítěte zapojeni oba rodiče dle jejich domluvy. Podmínkou je, aby s ní souhlasili oba rodiče.
- ❑ Podstatou **střídavé péče** je, že dítě po rozchodu rodičů pobývá v péči obou rodičů po určitý časový úsek, přičemž není ze zákona určeno, jak dlouhý má být ani to, že dítě se musí střídat ve stejných intervalech (symetrická x asymetrická). Narozdíl od společné péče není svěřením dítěte do **péče střídavé** podmíněno souhlasem obou rodičů, stejně tak odmítnutí střídavé péče nelze bez dalšího odůvodnit absencí komunikace mezi rodiči či nedořešeným partnerským konfliktem. Při nastavení střídavé péče je tedy potřeba, aby se rodiče dohodli, popř. bylo soudem rozhodnuto o intervalech střídání i způsobu předávání dítěte - místo a den, popř. hodinu, kdy má k předání dítěte dojít - nejčastěji buď přímo v domácnosti rodiče či prostřednictvím školských zařízení.
- ❑ **Péče jednoho z rodičů** znamená, že dítě žije s jedním z rodičů a s druhým je v kontaktu, a to buď na základě dohody rodičů či na základě rozhodnutí soudu. Soud může na základě návrhu jednoho z rodičů kontakt dítěte s nerezidenčním rodičem upravit, k tomuto kroku dochází zpravidla u rodičů, kteří nejsou schopni se na kontaktech domluvit.

Výživné

- ❑ Neoddělitelnou součástí dohody o péči/rozhodnutí soudu o úpravě poměrů dítěte **je určení výživného**. Vyživovací povinnost rodičů k dětem není dle ustanovení § 859 OZ součástí rodičovské odpovědnosti.
- ❑ *Český právní řád pojem výživného jako takový explicitně nedefinuje. Podle judikatury výživné zahrnuje nejenom částky určené na uspokojování stravy, pravidelně se opakujících potřeb, ale i uspokojování dalších hmotných (bydlení, stravování, ošacení, obutí) nebo nehmotných potřeb (např. vzdělávání nebo koníčky), které se vyskytují jednorázově (např. platby za pobyt na dětském táboře nebo lyžařském výcviku)“.* zdroj MSp Analýza aktuálních otázek výživného
- ❑ **Pro stanovení výživného jsou pak určující schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodiče, tomuto kritériu předchází kritérium stejné životní úrovně dítěte a rodičů.**
- ❑ MSp ČR vypracovalo **doporučující tabulku ve věci výživného**, v jejíž intencích obecné soudy zpravidla rozhodují. Ta je založena na vymezení procentuálního podílu z čistého příjmu povinné osoby, respektive povinných osob, a to v závislosti na věku oprávněného (dítěte).

Některé z výhod spojené s péčí o dítě

- ❑ **Výplata dávek státní sociální podpory** (příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě) se řídí zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Vzhledem k tomu, že **žádná z osob (a tedy ani dítě) nemůže být posuzována jako společně posuzovaná osoba současně ve více rodinách**, je v případě střídavé péče na rodičích, aby se dohodli, se kterým z nich bude dítě považováno za společně posuzovanou osobu pro účely přiznání některé z dávek SSP.
- ❑ **Dávky hmotné nouze** upravuje § 4 zák. č. 110/2006 Sb., o hmotné nouzi. „V případě svěřením dítěte do společné nebo střídavé péče rodičů se dítě posuzuje společně s tím rodičem, se kterým má být posuzováno podle souhlasného prohlášení rodičů. Společně s nezaopatřeným dítětem se posuzuje pro účely tohoto zákona vždy rodič, který prohlašuje pro účely zvláštního právního předpisu, že spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.“

Některé z výhod spojené s péčí o dítě

- ❑ **Daňové zvýhodnění na děti** je upraveno v § 35c zákona o daních z příjmů, ve vztahu ke svěřením dítěte do střídavé péče je pak relevantní pokyn Generálního finančního ředitelství z 8/2015 č.GFŘ-D-22. V případě dítěte svěřeného soudem do střídavé péče obou rodičů, u nichž neexistuje jedna společně hospodařící domácnost, je na dohodě rodičů, který z nich si bude daňové zvýhodnění uplatňovat.
- ❑ **Důvody ošetřování a péče o nezletilé děti** vyjmenovává ustanovení § 39 odst. 1 zákona o nemocenském pojištění. Ošetřovné je jednou z dávek nemocenského pojištění a zabezpečuje dávkou zaměstnance, který nemůže vykonávat v zaměstnání práci z důvodu ošetřování anebo péče o dítě mladší 10 let. Podpůrní doba je 9 dnů, zákon umožňuje ošetřujícím v průběhu jednoho případu ošetřování či péče vystřídat se s druhou osobou (převzít za ni péči), ale pouze jednou. Ošetřovné může čerpat i rodič, který s dítětem nesdílí jednu domácnost.

Průběh opatrovnického řízení

- ❑ Soudní řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí je formálně **zahájeno doručením návrhu soudu**. Po obdržení návrhu soud jmenuje **nezletilému dítěti zástupce pro řízení upravující jeho poměry – tzv. kolizního opatrovníka**, kterým je zpravidla místně příslušný obecní úřad s rozšířenou působností dle místa trvalého pobytu dítěte. Ten mezi jiným zajišťuje tzv. participační práva dítěte.
- ❑ **Následně dojde ke kontaktu kolizního opatrovníka s oběma rodiči**, neboť je nezbytné, aby **na řešení participovali oba**. Během společné schůzky rodičů, která probíhá zpravidla před tím, než se rodiče poprvé dostaví k soudu, jsou ověřeny důležité informace týkající se dítěte a aktuální situace v rodině, rodiče jsou edukováni o potřebách dítěte, vedeni k naplnění jeho participačních práv. Podpoření jsou v uzavření dohody o předmětu řízení.
- ❑ Během soudního jednání, které následuje, může být schválená dohoda rodičů, může být rozhodnuto o předmětu řízení nebo může dojít k odročení jednání.

Využití podpory poskytovatele odborné pomoci

- ❑ Pokud se rodiče na úpravě poměrů svého dítěte nedohodnou může být rodičům OSPOD či soudem **doporučeno či uložena povinnost využít odbornou pomoc - nejčastěji ve formě odborného poradenství (edukace)**, případně mediace či terapie. Rodiče tak mají prostor využít pomoci odborníků při hledání řešení nastavení péče o děti.
- ❑ „O délce soudního řízení rozhodují zejména účastníci soudního řízení, kterými jste Vy rodiče“.

Náležitosti návrhu na úpravu poměrů nezletilých dětí (včetně listin, které je potřeba doložit)

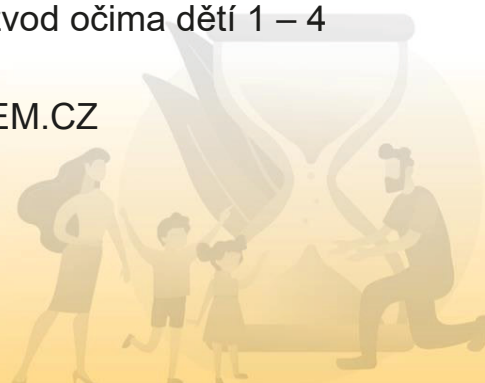
- 1) Označení soudu, kterému je návrh určen – např. Okresnímu soudu v Karviné.
- 2) Označení účastníků řízení jménem, příjmením, datem narození, místem trvalého pobytu a faktického bydliště (je-li od trvalého pobytu odlišné) – obvykle jsou účastníky řízení rodiče a nezletilé děti.
- 3) Vylíčení rozhodujících skutečností a označení důkazů – liší se podle předmětu jednotlivých řízení. Pokud např. potřebujete upravit péči a výživu dětí kvůli rozvodu, uvedete: kdy byl uzavřen sňatek; jak dlouho spolu nežijete; jakým způsobem je v době podání návrhu pečováno o děti a placeno výživné; jak jsou zajištěny bytové potřeby Vás a dětí; jaké jsou Vaše pravidelné příjmy a výdaje, zaměstnání; zda děti navštěvují (před)školské zařízení a zájmové kroužky, jaké jsou s tím spojené výdaje; jaký je zdravotní stav dětí a jaké jsou jejich potřeby apod. Vhodné je rovněž uvést, zda jsou o nastávajícím soudním řízení informovány nezletilé děti, kterých se týká. Ke každému tvrzení je nutno označit, popř. doložit důkaz.
- 4) Sdělení, čeho se domáháte tj. jak má soud rozhodnout.
- 5) Sdělení, kdy byl návrh sepsán s připojeným podpisem navrhovatele (u dohody podpisy obou rodičů).

Rodičovský plán a práce s ním

- ❑ **Je to nástroj, který rodičům pomáhá si ujasnit a konkretizovat péči o společné dítě po rozchodu/rozvodu.** Smyslem plánu je předejít konfliktům. Jak pro dítě, tak i rodiče je důležité, aby měli jasno v tom, jak budou společně po rozvodu/rozchodu rodičů fungovat.
- ❑ **Rodičovský plán se zaměřuje na jednotlivé oblasti péče o dítě.** Jednotlivé otázky se zaměřují na skutečnosti, které buď již ve vztahu k dítěti (dětem) aktuálně řešíte nebo budete pravděpodobně řešit v budoucnu. Zabývá se tématy týkajícími se faktického zajištění péče o děti, bydlištěm dítěte, podílem každého z Vás na péči, hrazením potřeb nezletilých dětí, podílem dalších osob na péči o dítě, udržováním kontaktů s dalšími osobami blízkými, zajištěním vzdělávání, mimoškolních aktivit, lékařské péče, komunikací mezi rodiči o záležitostech dětí, dalšími záležitostmi pro dítě významnými (např. náboženství).
- ❑ **Rodičovský plán, na kterém se shodnete, stvrdíte svými podpisy.** V případě, že v rodičovském plánu upravujete záležitosti starších dětí, je vhodné, aby byl připojen podpis dítěte, který je zárukou toho, že děti byly důkladně seznámeny s tím, na čem jste se dohodli. Z formálního hlediska lze toto vnímat jako naplnění participačních práv dítěte.
- ❑ **Tipy na jeho vyplnění – společně/zvlášť.**

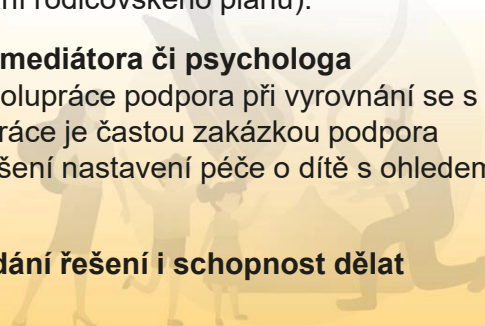
Zdroje, kde lze získat další informace

- ❑ YouTube – Akademický ústav Karviná / Rodina a rozvod očima dětí 1 – 4
- ❑ DVTV – Apel na rodiče – Markéta Nováková COCHEM.CZ
- ❑ Interaktivní rodičovský plán

Návazné služby – individuální poradenství, mediace, spolupráce s psychologem

- ❑ **Ne vždy se Vám podaří dosáhnout dohody „na první dobrou“. Pokud se Vám ani po dnešním setkání nepodaří domluvit, ale uvědomujete si důležitost smírného řešení a jste ochotní ho hledat, můžete využít další podporu v rámci navazující edukace, kde bude řešena konkrétní situace Vaší rodiny** (součástí může být podpora při vypracování rodičovského plánu).
- ❑ **V návaznosti na to lze pak v případě potřeby využít služeb mediátora či psychologa** (individuální/párová; častou zakázkou je v rámci individuální spolupráce podpora při vyrovnání se s rozpadem soužití, zpracování rozchodu; v rámci párové spolupráce je častou zakázkou podpora klientů v nastavení pravidel rodičovské komunikace, hledání řešení nastavení péče o dítě s ohledem na jeho potřeby).
- ❑ **Limitem pomoci je pouze Vaše (ne)ochota ke změně, k hledání řešení i schopnost dělat kompromisy.**

Dotazy

Závěr

Děkujeme za pozornost

Rodičovský plán

Jméno a příjmení
matky

Jméno a příjmení
otce

Jméno a příjmení
dítěte/děti

Vážení rodiče,

dostává se Vám do rukou rodičovský plán, který má pomoci při promýšlení otázek týkajících se budoucího uspořádání a péče o děti, udržování jejich osobního styku s oběma rodiči, zajištění výchovy a vzdělávání a zároveň je nástrojem pro usnadnění vaší vzájemné komunikace. Tento dokument pomůže při nastavování pravidel při zajištění výchovy o společné děti a při řešení témat spojených s výkonem rodičovské odpovědnosti obou rodičů. Rodičovský plán může být součástí rodičovské dohody.

Následující otázky se zaměřují na různé situace, které vy i druhý rodič budete ve vztahu k dětem pravděpodobně řešit, ať již nyní nebo v budoucnosti. Při sestavování rodičovského plánu se zamyslete nad důležitými otázkami, které se týkají péče o vaše děti, udržování osobního kontaktu s nimi, zajištění jejich výchovy, vzdělání a mimoškolních aktivit, lékařské péče, prázdnin a svátků, financí, komunikace rodičů navzájem, určení místa bydliště apod. Je dobré přemýšlet i o drobných detailech a nastavit si pro ně pravidla. Při sestavování rodičovského plánu je dobré mít na paměti, že ze zákona rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, bez ohledu na to, který z nich má dítě v péči. Rodičovskou odpovědnost mají rodiče vykonávat ve shodě (jejich postavení je rovnocenné) a v souladu se zájmy dítěte.

V zájmu dítěte přitom je, aby se na jeho výchově podíleli oba rodiče, neboť potřebuje jejich lásku a přízeň, a to bez ohledu na skutečnost, že rodiče společně nežijí. Obtížná životní situace, ve které se nacházíte, je velmi náročná nejen pro vás, ale nejnáročnější je pro vaše děti. A vy jste těmi, kteří jim tuto situaci mohou ulehčit, a to vše s respektem k jejich přáním a názorům.

Je několik možností, jak postupovat při sestavení plánu. Nemáte-li jako rodiče problém se vzájemnou komunikací, můžete na sestavení plánu pracovat společně. V opačném případě může návrh rodičovského plánu vypracovat každý z rodičů zvlášť, podle svých úvah; poté si rodiče navzájem své návrhy předají, zjistí, v čem se shodují a v čem nikoliv a následně se pokusí dohodnout na otázkách, ve kterých neměli shodu.

Pokud se ani po vynaložení veškerého úsilí na nějakých otázkách nedohodnete, je vhodné vyhledat příslušné odborníky, kteří Vám budou nápomocni při řešení Vašich problémů.

Nevztahuje-li se nějaká otázka na Vaši situaci, prostě ji přeskočte a pokračujte otázkou následující.

Péče a bydliště

Máte-li více než jedno dítě, je pro Vás důležité, aby děti vyrůstaly společně?

Souhlasíte s tím, že by se otec i matka měli rovnoměrným způsobem podílet na výchově svého dítěte a oba mu být shodným způsobem emočně i fyzicky dostupní?

Jak jste se dohodli na péči o své děti? Preferujete střídavou péči? Nebo si myslíte, že děti by v první řadě měly žít s Vámi nebo s druhým rodičem?

Pokud by mělo/y žít s Vámi, jak zajistíte, aby mu zůstal zachovaný vztah s druhým rodičem a aby s ním mohl/y trávit čas?

Pokud by děti měly žít v první řadě s druhým rodičem, jak byste očekával/a, že zajistí, aby dětem zůstal zachovaný vztah s Vámi, a že děti s Vámi budou trávit čas?

Jakým způsobem si budete dítě/děti předávat? Jak zajistíte klidný průběh předávání?

Než budou vaše děti dospělé, plánujete žít na stejném místě? Kdybyste se chtěli odstěhovat, tak kam? Přejete si uzavřít s druhým rodičem dohodu, že do doby, než budou děti dospělé, tak budete žít na stejných místech? Případně dohodu o tom, jak daleko se jeden z Vás může odstěhovat?

Pokud jsou bydliště rodičů vzdálená, jak bude zajištěn přesun dětí?

Komunikace dětí s rodiči

Kolik času by děti měly trávit komunikací (telefon, SMS, e-mail, videohovor, chat...) s druhým rodičem, v době, kdy jsou s Vámi? Jaká by měla být frekvence a délka takové komunikace? Chcete, aby pro komunikaci s druhým rodičem bylo nastaveno pevné pravidlo, nebo může být spontánní? Kdo bude platit náklady na telefon?

Pokud bude nutné pohlídat děti v době, kdy budou u Vás, budete s žádostí nejdříve oslovovat druhého rodiče? Pokud ano, jakou formou o pohlídání požádáte a jak dlouho předem?

Školská zařízení

Navštěvují již vaše děti nějaké školské zařízení? Pokud ano, mají ve stávajícím školském zařízení zůstat? Pokud ne, jaké školské zařízení a v jakém místě by měly navštěvovat (MŠ, ZŠ, LŠU)? Jakým způsobem bude zajištěna účast rodičů na třídních schůzkách? Pokud se jich bude účastnit pouze jeden z rodičů, jakým způsobem bude druhého informovat o jejich průběhu?

Jakým způsobem budete omlouvat neúčast dětí ve škole (např. z důvodu nemoci)? Souhlasíte s tím, aby důvodem pro absenci ve vyučování bylo trávení dovolené s druhým rodičem? Pokud ano, v jakém rozsahu?

Školská zařízení

Budou-li děti ve Vaši péči, jak zajistíte, aby měl druhý rodič informace o jejich prospěchu, školních aktivitách, třídních schůzkách a případných výchovných problémech? Existuje-li online komunikace mezi školou a rodiči, budou do ní mít přístup oba rodiče?

Máte představu o dalším vzdělávání Vašich dětí – jakou základní, střední, vysokou či jinou školu by měly navštěvovat? Konzultovali jste spolu s druhým rodičem své představy? Pokud se Vaše představy neshodnou, jak budete postupovat?

Mimoškolní aktivity

Jsou nějaké sporty nebo jiné zájmové činnosti, kterým se vaše děti věnují? Má některý z rodičů blíže k těmto sportům nebo aktivitám než rodič druhý?

Máte za to, že počet sportů a aktivit, kterých se budou Vaše děti účastnit, by měl být omezen? Pokud ano, jakým způsobem?

Mimoškolní aktivity

Jsou dle Vašeho mínění konkrétní sporty nebo aktivity, kterých by se neměly Vaše děti účastnit nebo by se jich mělo účastnit až po dosažení určitého věku? Pokud ano, tak o které sporty či aktivity se jedná a proč?

Jakým způsobem bude zajištěna účast Vašich dětí na mimoškolních aktivitách? Jakým způsobem budete o mimoškolní činnosti svých dětí komunikovat?

Jakým způsobem bude zajištěno financování sportovní činnosti Vašich dětí a dalších jejich aktivit?

Jste spokojeni s tím, jak se Vy a druhý rodič zapojujete do mimoškolních aktivit dětí? Pokud ne, jak si představujete vlastní zapojení a zapojení druhého rodiče?

Lékařská péče

Jakým způsobem bude rozhodnuto o výběru zdravotní pojišťovny pro Vaše děti? Jakým způsobem bude vybírán poskytovatel lékařské a další zdravotní (např. dentální) péče?

Jakým způsobem bude zajištěno placení lékařské a další zdravotní péče (např. rovnátka na zuby), která není krytá zdravotním pojištěním?

Budou-li děti ve Vaší péči, jak zajistíte, aby měl druhý rodič informace o jejich zdravotním stavu? Jak se budete informovat o případném akutním závažném zdravotním stavu Vašich dětí?

Přejete si mít přístup k lékařským zprávám o zdravotním stavu Vašich dětí? Pokud ano, jakým způsobem bude tento přístup zajištěn?

Jakým způsobem bude zajištěna péče o Vaše děti, pokud mu jejich zdravotní stav neumožní navštěvovat školské zařízení? Bude-li jeden z rodičů pobírat ošetrovné, bude mu druhý rodič částečně kompenzovat výpadek příjmu? Pokud ano, jakým způsobem?

Lékařská péče

Jakým způsobem budete řešit případné neshody týkající se lékařské péče o Vaše děti?

Jakým způsobem se budou děti stravovat? Jak budete dítě podporovat ke zdravému životnímu stylu, především vhodným stravováním? Jak by měl vypadat jídelníček? Má Vaše dítě nějaká dietetická omezení? Jaká pravidla, týkající se stravování dětí, budete uplatňovat? Bude dítě navštěvovat školní jídelnu?

Prázdniny a svátky

Jakým způsobem bude zajištěna péče o Vaše děti o prázdninách? Bude péče o Vaše děti v průběhu letních prázdnin probíhat jinak než ve zbývající části roku? Pokud ano, jak?

Jakým způsobem budou Vaše děti trávit „Mikuláše“, vánoční svátky, Silvestr a Nový rok, Velikonoce?

Jak budou Vaše děti slavit své narozeniny a svátky s Vámi, a jakým způsobem s druhým rodičem?

Jak budou děti slavit Vaše narozeniny a svátek, a jak narozeniny a svátek druhého rodiče?

Existují jiné osoby, na jejichž oslavách narozenin, svátků či jiných výročí, by Vaše děti neměly chybět?

Jakým způsobem budete řešit případné neshody v otázkách trávení času Vašich dětí o prázdninách, svátcích a dalších speciálních dnech?

Finanční otázky

Jakým způsobem bude zajištěna úhrada běžných výdajů Vašich dětí?

Při péči o děti se mohou mimo běžné výdaje objevit i neočekávané výdaje. Jakým způsobem bude zajištěna úhrada těchto výdajů? V jakém předstihu bude druhý rodič informován o možném mimořádném výdaji?

Pokud jsou bydliště rodičů natolik vzdálená, že s cestou dětí od jednoho k druhému jsou spojené náklady, kdo je bude platit?

Jakým způsobem bude prováděn daňový odpočet na dítě?

Měly by mít Vaše děti úrazové a životní pojištění? Měly by být ještě jinak pojištěny? Pokud ano, jakým způsobem bude zajištěna platba pojistného? Přemýšlíte o spoření Vaším dětem? Pokud ano, jakým způsobem bude zajištěno jeho financování?

Jakým způsobem budete řešit případné neshody ve finančních otázkách (např. rozpor v tom, co je běžný a co neočekávaný výdaj)?

Komunikace rodičů a další otázky

S kterými příbuznými nebo přáteli je pro Vaše děti důležité trávit čas a udržovat vztahy?

Existují osoby, se kterými by Vaše děti čas trávit neměly a proč?

Je pro Vás důležitá otázka víry?

Komunikace rodičů a další otázky

Je pravděpodobné, že Váš rozchod nebo rozvod je doprovázen partnerským konfliktem, se kterým často souvisejí komunikační problémy; existují podle Vás problémy, které brání nebo ztěžují vypracování rodičovského plánu? Pokud ano, v čem je spatřujete?

Jakým způsobem chcete být nejraději s druhým rodičem v kontaktu? Osobní kontakt? Telefon doma? Telefon v práci? E-mail? Prostřednictvím třetí osoby? Jiným?

Napadají Vás nějaká omezení, která by měla být dodržována při komunikaci s druhým rodičem, nebo témata, kterým se při komunikaci s druhým rodičem chcete vyhnout? Jak budete řešit případné neshody při výkonu rodičovské odpovědnosti?

Souhlasíte s tím, že nebudete druhého rodiče kritizovat před Vašimi dětmi a že nebudete před dětmi hovořit o problémech ve Vašem vztahu s druhým rodičem?

Souhlasíte s tím, že nebudete Vaše děti využívat jako prostředníky při komunikaci s druhým rodičem?

Jsou ještě další věci, na kterých se chcete domluvit?

Prostor pro Vaše poznámky k výkonu rodičovství

Rodičovský plán

Sestavení rodičovského plánu souvisí s mnoha oblastmi života Vašeho dítěte, proto při jeho tvorbě myslete na přání dítěte a vyslechněte jeho názor.

Sepsáním tohoto dokumentu práce a domlouvání se s druhým rodičem nekončí. Stejně jako lidé, vaše děti i plán týkající se nastavení péče o vaše děti se bude s jejich věkem vyvíjet. Jedná se o živý dokument, který v průběhu času může vyžadovat úpravy, změny a další vzájemnou komunikaci.

Rodičovský plán se týká Vašeho dítěte/děti, proto jej s ohledem na věk seznámete s jeho obsahem a důležitými body Vaší dohody. V případě zájmu připojte také podpis dítěte, které tak stvrdí, že bylo svými rodiči o plánu informováno, že bylo přihlédnuto k jeho přáním a názorům.

V..... dne.....

Podpisy rodičů:

.....
matka

.....
otec

.....
Podpis dítěte/děti

*Tvorba tohoto rodičovského plánu byla inspirována rodičovským plánem vytvořeným
v rámci projektu: „Interdisciplinární spolupráce v soudním regionu Nový Jičín“
reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_007/0007078*

Akademický
ústav Karviná

Akademický ústav Karviná, z.ú.

Mírová 1434/27, 735 06 Karviná – Nové Město

IČ: 62331485

telefon: 724 112 344

e-mail: kancelar@akademickyustav.cz

datová schránka: 9ipnfz2

www.akademickyustav.cz

PORADNA SPOLU

Poradna pro rodiče a děti

telefon: 735 12 18 13

e-mail: poradna@rodicespolu.cz

www.rodicespolu.cz